

Foto: Jan Tandrup Petersen

Vibeforår i landbrugslandet. Opdatering 2020. Nu på rødlisten.

Af Niels Andersen.

Her gives eksempler på, hvordan fugleinteressen kan gå hånd i hånd med naturpolitisk arbejde, formidling i lokalsamfundet og samarbejde med landbruget for at opnå løsninger til gavn for fuglelivet.

118 feltdage med 40.969 optalte fugle, fordelt på 13.277 observationer af i alt 109 arter. Et vedholdende og sammenligneligt feltarbejde for 10. år i træk, hvor registrering af fugle og landbrugsdrift på 1200 ha marker vest for Svendborg beskrives i tekst, billeder og skemaer. For en naturårvågen dansker gør det ondt at se hvordan landbruget hvert år strammer grebet og forringer levevilkårene for de vilde planter, insekter, fugle og andre vilde dyr.

Det er med disse 10 års tyngde, jeg atter i år tager Vibens og naturens og parti og afrapporterer fra et omskifteligt marklandskab, hvor landbrugserhvervets selvforståelse som forvalter af natur både i ord og handling harmonerer meget dårligt med det oplevede. Der skal drænes, fyldes lavninger op, sløjfes hegn, sprøjtes, kunstgødes, sås, pløjes, harves, slås rabatter x 3, sprøjtes igen-igen, afpudses stub, høstes, ballepresses, samles bigballer, køres halm, slås langs markrande og op ad diger, klippes hegn, udbringes gylle, drænsrules, sættes fugleskræmsler op, radrenses, tromles, trænes hund, samles sten, grubbes, byggemodnes, graves søgegrøfter, stubharves, skårlægges, mejetærskes, afdrives slætgræs x 5, høvendes, og sprøjtes igen. Her skal fuglene forsøge at finde fred til at yngle...

Landbrugslandets folkekære fugleliv behøver omgående hjælp!

Indhold

Projektet 1

Vejret i Danmark og lokalt 2

Landbrugsdriften i Danmark og lokalt 3

Case story I: Om at fastholde en Vibelokalitet 5

Vibens forekomst i Danmark og lokalt 6
Trusselsbilledet 14

5-6 brikker til Vibens tilbagegang:

Tromling 14, Urbanisering 15, Sprøjtning og fødeknapthed 15, Dræning og opfyldning 17 og Reder ødelægges 18

Case story II. Viben flytter sine unger 18

Case story III: Om at redde Vibereder 19

Nyt fra Vibeværnsfronten 25

Viben er nu på Danmarks Rødliste 30

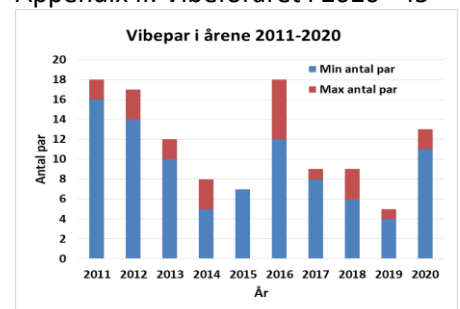
Landbrugsfuglene 32

Tak 41

Kilder og supplerende læsning 42

Appendix I. Hvordan 3 mio blev til 5 44

Appendix II: Vibeforåret i 2020 45

Vibeforår i landbrugslandet. Opdatering 2020. Nu på rødlisten.

Usædvanlig mild vinter med rekordnedbør, Vibernes ankomst til normal tid, nemlig i de første 10 dage af marts. Man skulle tro, at der var redt op til et godt Vibeforår, men i forhold til 2019 blev ynglesæsonen i landbrugslandet vest for Svendborg afviklet med næsten en måneds forsinkelse. Selvom marts og april blev skuffende, så rettede maj og juni op på forholdene, så 2020 blev en af de bedre ynglesæsoner ud af de 10, jeg nu har fulgt Viberne tæt på 1200 ha sydfynske marker.

Projektet

For 10 ynglesæsoner siden, besluttede jeg mig for at se nærmere på Vibens forhold i landbrugslandet. Det var den kendsgerning, at der blev færre og færre ynglepar på de stadig færre marker, hvor fuglene endnu havde fodfæste. Jeg ville søge at klarlægge årsagerne til tilbagegangen ud fra den lokale forekomst i mit nærområde. Allerede det første år blev rammerne sat: Undersøglesperiode fra 1. marts til og med 30. juni. Undersøgelsesområde en firkant defineret af Vibemarkernes placering år ét, i alt ca. 1200 ha vest for Svendborg. Her blev så vidt muligt registreret alle oplysninger om fuglenes forekomst og yngleforløb

gennem daglige besøg i de fire måneder (122 dage). Samtidig igangsatte jeg parallelt en kortlægning landbrugsdriften i området. Dvs. afgrødernes art, højde og tæthed på markerne. Og for at afdække en årsagssammenhæng, noteredes al landbrugsaktivitet med jordbehandling, tilsåning, sprøjtning, gødskning og anden drift for de relevante marker, fulgt op af fotodokumentation.

Det viste sig hurtigt at være en stor opgave med et potent naturpolitisk indhold. Fra at være et rent Vibeovervågningsprogram, udviklede det sig hurtigt til

en naturpolitisk kommentar, sådan som det så ofte sker, når landbrugsdriften sættes under lup.

Landbrugslandet er normalt ikke underkastet grundige feltundersøgelser af fuglelivets vilkår, men samtidig viste den daglige og vedholdende registrering sig at være nødvendig.

Måned	Aktivitet	Viber	Landbrugsdrift
Januar	Næsten daglig cykeltur med kikkert rundt i hele området.	Evt. tidlig forårsankomst i hele området eftersøges og noteres.	Drift noteres. Hver måned måles afgrødehøjde, fotodokumenteres.
Februar			
Marts	Daglig cykeltur med notesblok, kikkert og teleskop. Stop og obs. ved ca. 37 punkter, hvor alle arter noteres i notesbog.	Viberne optælles dagligt i markblokkene. Der noteres adfærd. Rugende fugle stedfæstes og ungekuld registreres.	Der måles afgrødehøjde hver 10. dag. Samlet afgrødekort udarbejdes. Driften noteres. Fotodokumentation.
April			
Maj			
Juni			
Juli	Næsten daglig cykeltur med kikkert og notesblok. Stop ved de enkelte markblokke. Der iagttages og noteres specielle hændelser ude omkring i hele undersøgelsesområdet.	Der følges op på evt. ungekuld hvis de er til stede. Træk, fødesøgnings- og rastforhold noteres, herunder eftersøges og optælles på eventuelle fourageringspladser i området og landbrugslandet i det hele taget.	Høsten følges og al aktivitet på markerne noteres ind i skema. Fotodokumenteres. Jordbehandling og tilsåning af næste års afgrøder noteres. Evt. afgrødehøjde måles.
August			
September			
Oktober			
November			
December			

Under landbrugserhvervets moderne og omskiftelige driftsforhold, påvirkes fuglelivet i negativ retning, og jeg har gennem årene kunnet stykke et billede sammen til klarlægning af de faktorer, der sammenlagt har ført til et tab af 3 millioner fugle i landbrugslandet over de sidste 40 år.

Med 10 ynglesæsoner som referenceramme, er det naturligt, at mine oplysninger kontinuerligt gennem hele denne 2020-udgave af "Vibeforår i landbrugslandet" bliver et studie af sammenligninger, ofte sat på skemaform. Det nærmer sig en tidsserie, ganske vist en beskednen af slagsen.

Vejret, i Danmark og lokalt

Normalt afvikles Vibeforåret under meget forskelligartede vejrforhold. I løbet af de fire måneder, marts, april, maj og juni kan vejret veksle fra vinter til sommer. Vinteren 2019/20 blev dog så meget varmere end normalt, at den går under betegnelsen den varmeste nogensinde. Det vil for Danmark sige siden 1874, hvor de landsdækkende vejrmålinger påbegyndtes. Fra forrige klimanormal (1961-1990) 0,5° C og 10 gange op til 5,0° C, som denne vinters gennemsnitstemperatur for dec.-feb. landede på. Den usædvanligt milde vinter bød stort set ikke på frost og sne. Faktisk var alle tre vintermåneder meget varmere end deres tilhørende klimanormaler og tiårs-gennemsnit. Januar satte desuden ny varmere rekord. Mild vinter opnås gennem mange lavtryk, og dermed også meget nedbør. I gennemsnit faldt der 280 millimeter nedbør i vinteren 2019-2020, hvilket er det næsthøjeste, ligeledes siden 1874. Det var altså med åbne arme, at forårsbebuderen Viben blev budt velkommen til landbrugslandet på Sydfyn.

Den 18. februar. Sådan ser det ud, når de første Viber lander på Sydfyn. Et stemningsbillede. De afdæmpede farver til trods, er det den slags små oplevelser, man længes efter hele vinteren. Foto: Finn Skov.

Der havde ikke været behov for et langt og farefuldt borttræk. Frost havde ikke lukket af for fødesøgning i jordoverfladen, lavningerne i det sydfynske morænelandskab var fyldt godt op med vand sådan som vadefugle som Viben kan lide det. Forårsmåned marts er normalt ankomstmåned for markviberne lokalt. Marts blev dog lidt koldere end de tre foregående vintermåneder og midt på måneden ophørte nedbøren, så foråret som helhed endte med nedbørsunderskud. Det betød, at de våde lavninger ret hurtigt

atter tørrede ud, men også at markarbejdet kunne indledes forholdsvis tidligt, så man nåede at tilså førend Viberne havde overstået hele pardannelsen og indledt æglægningen.

Landbrugsdriften, i Danmark og lokalt

Og hermed er jeg allerede nået til afgrødeprofilen for landbrugslan­det. Denne blev nemlig påvirket af vejrforholdene i månederne i vinterhalvåret. Faktisk til Vibens fordel. Der kan være to måder at opgøre afgrødernes fordeling på markerne, dels ved at kigge på, [hvad landmændene har søgt om tilskud til](#), de tal opgøres af Landbrugsstyrelsen og stammer fra 10. juli 2020. Dels ved at læse i Danmarks Statistik under [afgrøder i dansk landbrug](#), her blev tallene publiceret 5 dage senere i nyhedsbrevet fra den 15. juli 2020. Begge opgørelser viser overordnet det samme, nemlig at **vårbyg i 2020 overhalede vinterhvede som den mest udbredte afgrøde på de danske marker**. Den rekordvåde februar får skylden, idet flere marker med efterårssåede kornsorter og raps måtte sås om. Og her kommer så vårbyggen ind, til trods for et lidt lavere hektarudbytte.

Rugende Vibe i dens foretrukne ynglebiotop i landbrugslan­det, nemlig i vårbyg. Tilsyneladende en han. Der er stadig godt udsyn, så fjender og rivaler kan opdages i tide. Foto: Leif Bisschop-Larsen.

For Viben er det helt afgjort fordelagtigt, idet den helst lægger sine æg i marker med en afgrøde­højde på højst 8 cm, hvis afgrøden står tæt, og 15 cm i mere åbne afgrøder. Der tolereres op til 30 cm, hvor planteafstanden er stor. Og ved æglægningens begyndelse omkring 1. april og derefter, viser mine målinger (side 4), at vinterhveden allerede når en højde på 30 cm. Lokalt kan kun spinatfrø som afgrøde mønstre den store planteafstand. Så summa summarum, så afspejles disse forhold på markerne i mit undersøgelses­område sådan, at de fleste Vibereder anlægges i vårbyggen, som jo også dækker flest ha, mens spinat­markerne af Viberne er overrepræsenteret som ynglehabitat, selv med deres forsvindende få ha. Det er efterhånden 5 ynglesæsoner siden, jeg sidst fandt Viben ynglende i vinterhvede, selvom netop

denne afgrøde stadig har stor udbredelse i den fede sydfynske muld.

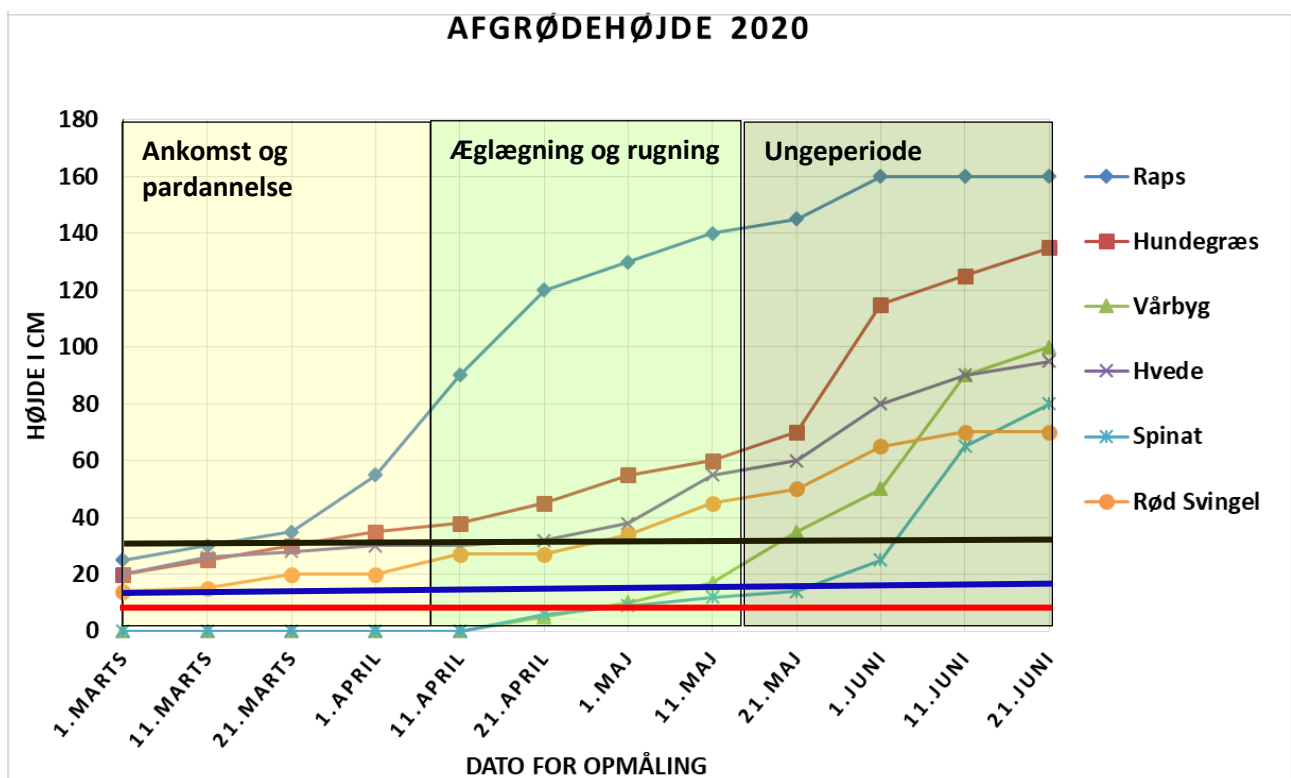
Jeg er ikke i tvivl om, at Viben kunne få bedre fodfæste og mange andre typiske landbrugsfuglearter have bedre forhold, hvis driften i og omkring de naturgivne, såkaldte småbiotoper tog mere hensyn til fuglelivet.

1/5 2019. Vandfyldt småbiotop var henover foråret 2019 sidste års højdespringer med hele 69 forskellige fuglearter i M 9.

30/4 2020. Samme motiv et år senere, men hvilken forandring: Nu depot for strøelse og hestemøg fra rideskole. Nu blot 56 arter henover foråret 2020.

Figur 1. Afgrødernes højde gennem sæsonen koblet sammen med Vibeforåret. Kun de relevante afgrøder fra mit undersøgelsesområde er medtaget. Jeg foretager opmålinger med 10 dages mellemrum. Bo Svenning Petersen har i [EUROPEAN UNION MANAGEMENT PLAN FOR LAPWING 2009-2011](#) givet en detaljeret beskrivelse af afgrødehøjdens betydning for, hvilke marker Viben slår sig ned på for at yngle. Afgrødehøjden skal helst være under 8 cm i tæt (rød vandret streg) og 15 cm (blå vandret streg) i mere åbne afgrøder. Der tolereres op til 30 cm (sort vandret streg), hvor planteafstanden er stor. Det giver vårafgrøder et fortrin fremfor fx efterårssåede hvedemarkers vækstforspring. Det fortæller også, hvorfor Viben generelt klarer sig så dårligt på markerne.

Forholdene på ukurante markpletter og i de omgivende hegn er i dag præget af en kynisk privatøkonomisk hærgen, der ikke levner det naturlige fugleliv mange chancer for ynglesucces eller vinteroverlevelse. Landbruget fjerner systematisk småbiotoperne en for en og dermed livsgrundlaget for de tilknyttede arter. "Det synes jeg ikke, man kan være bekendt. Det er tankeløst. Og det er først og fremmest hensynsløst". Uddrag fra dronning Margrethes tale til det danske folk den 17. marts 2020, ganske vist citeret ud af en helt anden sammenhæng, men jeg synes, at det passer rigtig godt her også.

Heldigvis er der undtagelser.

Case story I, om at fastholde en Vibelokalitet

I Egense døde den sidste kvægbonde kort før jul. Hans ca. 15 stk. kreaturer blev holdt som ammekøer, og derfor vekslede antallet lidt fra år til år. De var imidlertid vigtige som afgræssere af en § 3 eng, som blev holdt rimelig kortgræsset. Sammenhængende med en ligeledes § 3 mose udgjorde de tilsammen det monotonibrydende islæt, der sammen med en tilstødende fårefold og opgravet vandhul gav fuglelivet så gode forhold i markblok 3, at det i hvert af de 9 foregående år har kunnet mønstre de fleste fuglearter i hele mit område. Engen var ofte omgivet af vårbyg på højjorden, og her fandtes oftest de bedste forhold for de ynglende Viber. Når forårets markarbejde var overstået, slog Viberne sig ned. Her rugede de så med godt udsyn i vårbyggen, og ungerne blev ledt ned til den kreaturafgræssede eng, hvor de ofte havde så gode forhold, at de i juni/juli kunne forlade stedet som flyvefærdige. Og formentlig vende tilbage året efter til barndomsmarken og selv bidrage til bestandens videre overlevelse. **En Vibe forlader ikke sin mark...** Køerne måtte i hast sælges. Det samme måtte hus og jord, da der ikke var efterladte. Markerne blev hurtigt afsat til det nærliggende Lehnkov Gods, for her lå jorden bekvemt i forhold til godsets øvrige tilliggende. Det var imidlertid med bange følelser hos naboerne, for hvad ville der nu ske med mose og eng, som betød så meget for det lille lokalsamfund. Min daglige tilstedeværelse gennem en halv snes år med kikkert og smittende naturglæde gjorde, at jeg fra flere hold blev kontaktet af bekymrede naboer. De havde jo også set, at mosen og engen på grund af den megen vinternedbør stod med højt vandspejl og at man straks fra godsets side var i gang med de indledende øvelser for at få gjort den landbrugsmæssigt forsømte jord dyrkningsklar, snart var gravko og rendegraver i sving. Heldigvis blev katastrofen for naturen afværget i første omgang. Godset kendte godt til området's § 3-status og den truende drænsvedligeholdelse blev velvilligt udsat til senere.

Det har bevirket, at eng og mose i år har været vandfyldt hele ynglesæsonen til stor glæde for et meget rigt fugleliv, herunder ynglende vandfugle som Lille Lappedykker, Gråand, Skeand, Blishøne, Rørhøne -og altså også Vibe. Så meget desto vigtigere, da foråret som nævnt blev meget tørt. Fx meddelte flere nyhedsmedier den 17. april: [Danmark ramt af værste forårstørke i mindst 15 år](#): Tørken kradsede mest på Sjælland og Fyn: *Fordampningen øges ved høje temperaturer, stor solindstråling, meget vind og lav luftfugtighed. I gennemsnit for hele landet har vi et vandunderskud på hele 82 millimeter, og DMI's tørkeindeks, der fortæller, hvor meget nedbør jorden mangler for at være helt vandmættet, lyder fredag på 8,2. Tørkeindekset kan maksimalt nå en værdi på 10, der svarer til, at jorden mangler 100 millimeter regn... På Sydsjælland og Fyn er nedbørsunderskuddet størst. Fredagens tørkeindeks på 8,2 er det højeste set så tidligt på året, siden DMI begyndte at anvende tørkeindekset i 2005. Tørken overgår 2019, der er det hidtidige rekordår for forårstørke. Sidste år lød tørkeindekset 17. april på 6,6. Gennemsnittet for tørkeindekset for årene fra 2005 til 2019 er til sammenligning blot 2,0.*

Den fåreholdende nabo udtrykte interesse i at inddrage den tidligere creatureng til sine får, så jeg kontaktede kommunen (som kunne bevilge en supplerende hegning) for at bringe parterne sammen. Der har været udvist vilje til en løsning til gavn for naturen. Lad os håbe det lykkes, for gennem de fire forårsmåneder, jeg har registreret fuglelivet, har jeg her observeret et mere varieret fugleliv end

nogensinde tidligere, nemlig 85 forskellige fuglearter. Det er mange i landbrugslandet og udstiller værdien af, at der ligger småbiotoper som et helle i et intensivt dyrket landskab.

I slutningen af maj løber der Vibekyllinger i forskellig alder rundt i området, til stor glæde for de lokale. Jeg viser gerne frem ved hjælp af teleskopet. Foto: Gurli Nielsen.

Gennem hele foråret har det rige fugleliv desuden trukket mange nysgerrige og jeg har ofte stillet teleskopkraft til rådighed, så også lokale kunne få udvidet mulighed for at følge med i fuglenes privatliv. Måske skulle alt dette have været behandlet under det senere afsnit "Nyt fra Vibeværnsfronten", da sigtet har været at åbne øjnene for Vibens nødlidende situation i landbrugslandet. Det benyttede 62 lokale sig af.

Vibens forekomst i Danmark og lokalt

Før jeg vender Vibens danske udbredelse og forekomst, kan det være på sin plads at fortælle om årets Vibeforår i mit lokale landbrugsområde på Sydfyn, hvor jeg overvåger bestanden på 1200 ha vest for Svendborg. Her har jeg indtil nu haft Viben ynglende i 9-10 marker, som jeg har brugt betegnelsen markblokke om, forkortet til M 1 - M 9. De daglige registreringsture ud i Vibelandet gennem hele foråret til og med juni beløber sig i tidsforbrug til 4-500 timer. Fundamentet for at tale om Vibens tilstedeværelse hviler således på en solid platform, hundredvis af timer er gået med at stirre ind over markerne i kikkert og teleskop, gang det så med 10, her i "jubilæumssæsonen". Lige så solidt grundlag hviler registreringen af landbrugsdriften og dens indvirkning på først og fremmest Viben, men selvfølgelig også alle de andre landbrugstilknyttede fuglearter. **Den slags dybtgående og langstrakte undersøgelser er der ikke mange af i det danske landbrugsland.** Det er ikke her fuglefolket flokkes.

Viberne ankom til de sydfynske marker punktligt i de første dage af marts, men kun enkeltvis. Se i øvrigt min parallelle opstilling i 5-dags intervaller for Viber, drift og vejr henover foråret i appendix side 45.

Skema med ankomstdato og Vibeantal i de 9 markblokke for foråret 2020.

Markblok	M 1	M 2	M 3	M 4	M 5	M 6	M 7	M 8	M 9
Dato	27/3	26/3	23/3	2/3	29/3	3/5	2/3	1/5	31/3
Antal	1	1	1	2	1	1	3	1	1

Derefter gik der næsten tre uger uden Viber. Det gjorde mig ængstelig, og jeg lavede et skema over antallet af ankomne Viber for marts herunder sammenlignet med de foregående år (grøn skygge). Det ses, at tallet rettede sig op senere og overhalede endda i maj rekordåret 2016. Til sidst ved den endelige 2020-opgørelse landede tallene på et niveau, der matcher de bedste år i tiåret siden optællingernes start i 2011.

Tabel over antallet af Viber set i de 9 markblokke over de seneste 5 år. Foråret er delt op i 15-dagesintervaller.

Vibe	1.-15. marts	16.-31. marts	1.-15. april	16.-30. april	1.-15. maj	16.-31. maj	1.-15. juni	16.-30. juni	Antal i alt
I alt 2016	378	378	312	206	175	139	150	124	1862
I alt 2017	49	134	81	108	175	145	136	45	870
I alt 2018	55	130	34	82	125	160	101	62	721
I alt 2019	30	130	54	31	4	18	4	5	276
I alt 2020	6	17	61	178	204	216	115	101	898

Vibeforåret har desuden været lidt specielt derved, at jeg har iagttaget Viber i samtlige 9 markblokke henover sæsonen, men selvfølgelig tegner der sig et forskelligt billede i de respektive markblokke.

Det beskedne antal martsfugle, fremkaldte en frygt for, om Viben efterhånden var blevet så fåtallig, at det var et spørgsmål, om der overhovedet var fugle til at besætte de ledige territorier, der trods alt måtte være derude.

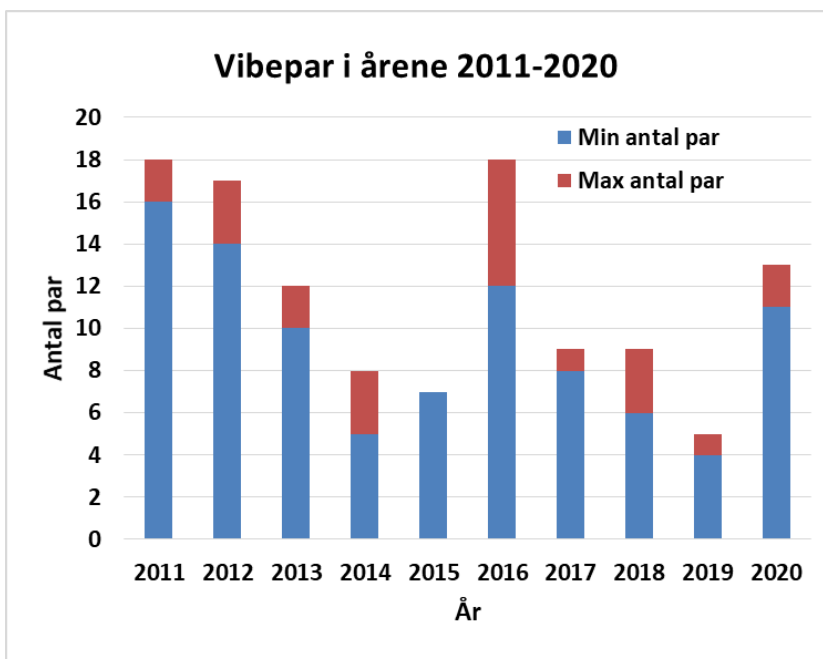
I de 9 markblokke talte jeg i marts **46 vandfyldte lavninger**, så i landskabet var der redt op til det store Vibeår ud fra devisen, at **jo vådere, jo Vibere...**

Hastig gennemgang af markblokkene

En hurtig gennemgang viser, at M 1 og M 2 ikke havde Vibernes bevågenhed, mens M 3 endnu engang bød Viberne de bedste forhold: I vårbyg (og frøgræs) blev i alt 6 reder anlagt og efter klækning trådte de fugtige forhold både i fårefold og § 3-eng til som opfostringshabitat for ungerne, hvor flere unger blev flyvefærdige. I M 4 (som husede sidste års få par) sås gennem ynglesæsonen flere gange enkeltviber i de bræmmer, der efter den våde vinter blev tilsået med vårbyg. M 5 blev tilsået med vårbyg og selvom marken kan være svær at overskue i sin helhed, havde jeg jævnligt haft teleskopkontakt med 3 rugende par. Unger så jeg ikke, da var afgrøden blevet for lang. I M 6 og M 7 har der ikke været stedfaste Viber. M 8 er under byggemodning og der har været meget jordarbejde i forbindelse med anlæg af arkæologiske søgegrøfter, etablering af overløbsbassiner og vandledningsarbejde. Da det hele blev dækket, lå den rå jord tilbage og vupti sås jævnligt Viber, senere endda med unger. Udenfor mit normale overvågningsområde blev der imidlertid etableret en mark med frøspinat. Og på lang afstand så jeg territoriehævdende Viber her. Marken var Hvidkildes og kontakt til forvalteren afslørede, at man havde bemærket Viberne. I forbindelse med radrensningen af marken, kunne der meldes om 3 par med unger. En spinatmark helt mod vest i mit undersøgelsesområde viste sig at indeholde 4 ynglepar, som jeg med Lehnskøvs velvilje fik lov at afmærke, så der også her kom unger ud af anstrengelsen. Det kan være en tilsnigelse at regne alle parrene med som hørende til i mit normale undersøgelsesfelt, så antallet af ynglende par i inde mit felt bliver 11-13 par.

Figur 2. Mit ca. 1200 ha store undersøgelsesområde med de nummererede markblokke indtegnet. Røde prikker angiver de 35 obspunkter, hvorfra markerne kan dækkes. Grønne prikker viser placeringen af 14 sikre ynglepar, mens 5 gule prikker er mere usikre. Her er indtegnet de 6 par lige udenfor undersøgelsesområdet.

Til venstre vises antallet af Vibepar i mit undersøgelsesområde i perioden fra 2011-2020. 2020 har været blandt de bedre gennem de 10 år, jeg har fulgt Viberne tæt. Vælger jeg også at medtage de Vibepar, der yngede udenfor selve undersøgelsesområdet, ville tallene i stedet være 14-19 par.

Det er altid interessant at dykke ned i tallene, derfor har jeg også hvert år udarbejdet et skema over hvilke markblokke, der har huset Vibepar. Ingen mark har lagt jord til Vibere der i alle 10 år, se nedenfor. I markblok 3 har der været ynglende Vibetilstedeværelse i 7 ud af 10 år som den bedste. Det er altså ikke stedet, men snarere afgrøden i den pågældende mark, der er udslagsgivende. Fuglene slår sig dog ofte ned indenfor kort afstand i forhold til, hvor de selv er kommet til verden. Derfor nytter det at sikre æg og unger god overlevelse, så der lokalt kan opbygges en robust bestand.

Tabel over Vibeparrenes fordeling i markblokkene 2011-2020. Det ses, at ingen markblok har huset Viber i alle år. Fuglene flytter rundt, formentlig efter afgrøderne. Hvilke de foretrækker, kan ses i næste tabel.

	M 1	M 2	M 3	M 4	M 5	M 6	M 7	M 8	M 9	M X	Par, i alt
2011	0-2	3	3	3	4	3					16-18
2012	0-1	3	3	3	4	3					14-17
2013				0-1	6-7	2-3	1-2				10-12
2014							4	3	1		5-8
2015			3		2				2		7
2016		1	8		1	0-2	5		1		12-18
2017			3			3		3			8-9
2018			3				3	0-3			6-9
2019				3-4						1	4-5
2020			6	0-1	3			2		4-7	14-19
I alt	0-3	7	29	9-12	20-22	11-14	13-14	8-11	4	5-8	96-123

	Vårafgrøder			Vinterafgrøder			Flerårige afgrøder		Par
	Vårbyg	Havre	Spinat	Vinterhvede	Vinterbyg	Raps	Frøgræs	Afgræsset	I alt
2011	3+1			3+3+3	3		0-2		16-18
2012	4-6+2			4	3		0-1+1		14-17
2013				6-7+ 1-2		2	1		10-12
2014	1 (3)				4				5-8
2015	2			2			3		7
2016	6-9			5			(1-2)	1	12-18
2017	4-5	1	3						8-9
2018			3+3			0-3			6-9
2019	3-4		1						4-5
2020	7-8 (1)		4+3				3		14-19
Sum	38-46	1	17	27-29	10	2-5	9-13	1	96-123

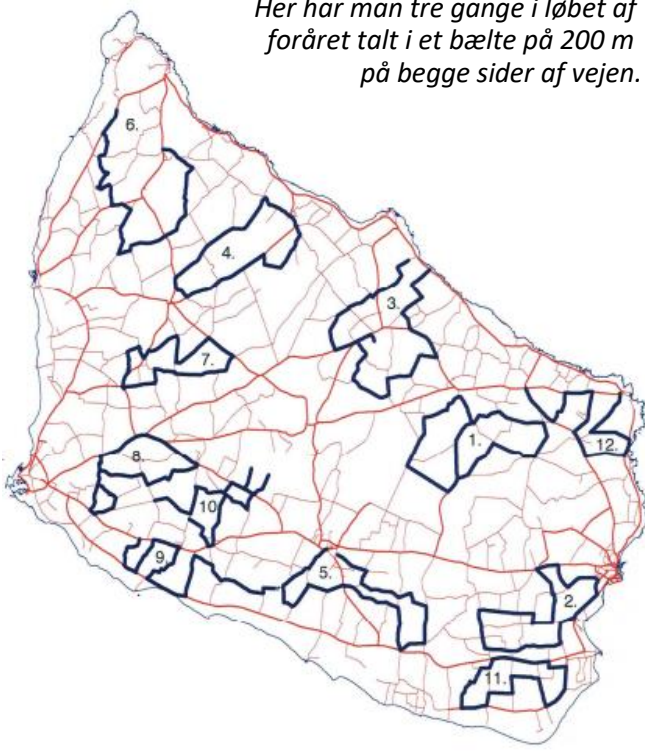
Det er efterhånden fire år siden, jeg sidst med sikkerhed fandt ynglende Viber i vinterafgrøder, til gengæld har jeg i de fire år hvert år fundet Vibeterritorier i spinatmarker, som er en ny afgrøde for egnen. Sammenfaldet er næppe tilfældigt. Spinat sås om foråret og er nu sammen med vårbyg Vibens foretrukne markafgrøder i landbrugslandet. Det forstår man godt, når man nærlæser figur 1 igen på side 4.

Siden de danske punkttællinger påbegyndtes i 1975/76 har man udregnet et bestandsindeks for alle almindelige ynglefuglearter. Første optællingsår sætter man indeks til 100, således også for Viben i 1976. Derfor kan man med sikkerhed sige, at 3 ud af 4 Viber er forvundet siden da. De seneste 7 år har dens indekstal ligget meget tæt på 25. I selve landbrugslandet har tilbagegangen været endnu større, da indekstallet er beregnet ud fra alle iagttagelser og her er engfuglene overrepræsenteret, mens fuglene på markerne (selvom de fylder over 60 % af Danmarks areal) er underrepræsenteret. Derfor giver det giver

mening at fastslå, at ude på landet er tallet snarere, at 4 ud af 5 Viber er forsvundet. Og dermed, er vi alle blevet fattigere på oplevelser.

Tilbagegangen har jeg i mine ni foregående rapporter dokumenteret fra alle dele af Danmark. I år er der tal på bordet også for Bornholm. Her foretog man i 1998 en optælling i 12 delområder, hvor man nåede op på 85-93 par. Vurderingen lød for hele øen på **180 par**. I 2020 har de bornholmske ornitologer valgt at gentage optællingen på nøjagtig samme måde, dvs. optælling tre gange i ynglesæsonen i et bånd på 200 m langs i alt 219 km vej. Resultatet er altså fuldt sammenligneligt og lander på 50 sikre ynglepar og for hele Bornholm er vurderingen **nu på ca. 100 ynglepar**. Altså **en nedgang på 44 %**. Hvilket svarer ganske godt til nedgangen i hele Danmark på 40 % siden 1998.

Beliggenheden af de 12 optællingsruter på Bornholm. Her har man tre gange i løbet af foråret talt i et bælte på 200 m på begge sider af vejen.

Det er også interessant i den bornholmske Vibeundersøgelse, at man også har forholdt sig til Vibernes foretrukne ynglehabitat i de 3 tællerunder. Altså ligesom jeg har gjort ovenfor.

Ynglehabitat	1. runde	2. runde	3. runde
Majsstub	6		
Pløjemark		2	
Nyharvet jord	6	2	
Vårsæd	9	18	3
Vintersæd	5	4	1
Græs	7	9	11
Kløver		1	
Hestebønne			1
Majs			3
Eng	6	8	8
I alt	39	48	27

Tallene viser antallet af sikre og sandsynlige ynglepar på de forskellige afgrødetyper (ynglehabitater) ved de tre tællerunder.

Resultaterne fra Bornholm flugter meget godt med mine undersøgelser fra Sydlyn, men kan ikke

helt overføres, da flere af de lidt specielle afgrøder findes begge steder.

Også fra Langeland er der pålidelige tal, og selv om Bornholm med sine 588 km² er godt og vel dobbelt så stor som Langeland (285 km² inkl. Siø), viser Vibetallene sig for Langeland at overstige Bornholms. På bare 15 lokaliteter yngler Viben i et antal på ca. 130 par. Optællingerne fra de seneste tre år viser forbavsende stabile bestande. Det hører med til historien, at langt de fleste tal fra Langeland stammer fra englokaliteter, hvoraf mange er naturgenoprettede og drives så fuglenes tarv er i højsædet.

Det er Ole Goldschmidt, der atter i år kan levere oplysningerne fra Langeland, og som jeg på næste side kan præsentere i skemaform.

Vibe i flugt. Foto: Poul Brugs Rasmussen.

	Viber på Langeland	2018	2019	2020
1	Siø	59 par	52 par	39 par
2	Tryggelev Nor	8 par	9 par	3 par
3	Tryggelev Nor, eng	17 par	15 par	19 par
4	Salme Nor	3-4 par	3 par	3-4+2 par
5	Nørreballe Nor	12 par	18 par	16 par
6	Keldsnor	3 par	1 par	2 par
7	Gulstav Mose	2 par	3 par	1 par
8	Klise Nor	14 par	14 par	13 par
9	Snaremosø Sø	2 par	5 par	3+1 par
10	Klæsø Nor	1 par	1 par	-
11	Botofte Skovmose	1 par	6 par	-
12	Påø Enge	5 par	3 par	11+1 par
13	Rudkøbing Vejle			10 par
14	Søgård mose			3 par
15	Ørnehøjområdet			1 par
	Ialt	128 par	130 par	129 par

Jeg har tidligere omtalt DCE's optællingstal fra hele Vadehavsområdet, sådan som de blev præsenteret i [Notat fra DCE fra 2013](#). Her var udgangspunktet ca. 3600 par Viber i 1996, et af de virkelig tunge bidrag til den danske Vibebestand overhovedet. Hvordan er det så gået siden da? Der er sket en reduktion på 43%. Også her må skemaet tale overskuelighedens sprog, se nedenfor.

Vibepar	1996	2001	2006	2012	2018
Øerne	724	787	723	576	548
Marsk, fastlandet	2571	1944	1971	1212	1390
Strandenge, fastlandet	222	232	205	80	100
Å-enge	60	58	81	36	24
Vadehavet i alt	3577	3021	2980	1904	2062

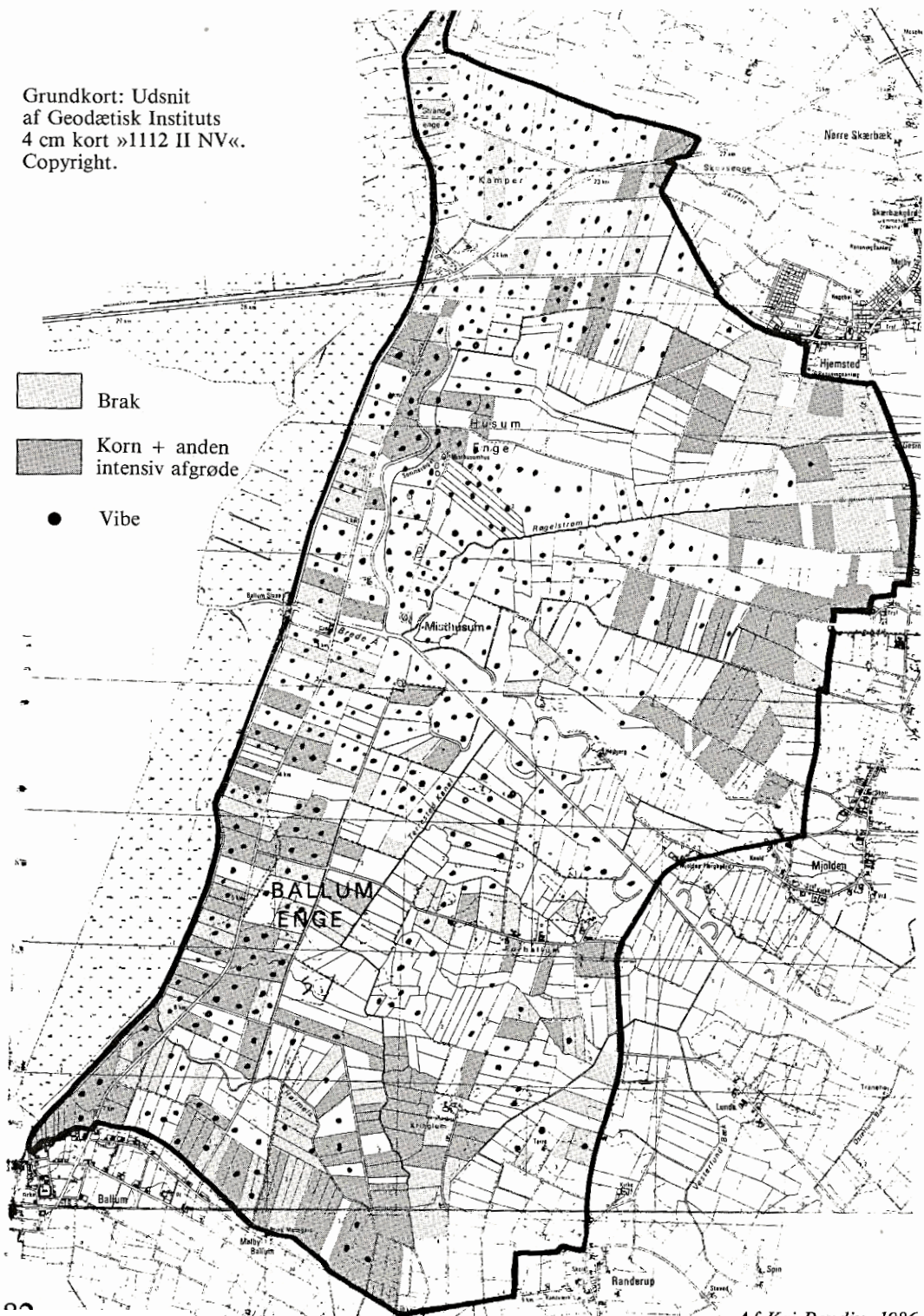
Skema over udviklingen, eller snarere afviklingen af Vibebestanden i Vadehavsområdet 1996-2018. Øerne er Langli, Fanø, Mandø og Rømø. Marsk-områderne er fra Sneum i nord til Tøndermarskens ydre koge i syd. Å-enge er Varde Ådal og Ribe Østerå.

Viben bliver optalt i hele Vadehavet hvert 6. år, senest i 2018, hvor der blev optalt 2062 par. 1390 af disse (67%) fandtes i marsken på fastlandet inden for digerne, og langt den overvejende del af dem yngede på vårsædsmarker. Kun i den vestlige del af Tøndermarsken (Margrethe Kog og Ydre Koge) fandtes der et større antal ynglende Viber på enge og græsmarker. Tilbagegangen har generelt været størst på fastlandet, hvor der i 2018 yngede 47% af antallet i 1996. På øerne var det tilsvarende tal i 2018 76% af 1996-antallet. De ynglende viber optælles hvert år i 11 kontrolområder. Fra 1996 til 2006 lignede udviklingen i kontrolområderne den i hele Vadehavet, men efter 2006 ser udviklingen i kontrolområderne ud til at have været væsentligt mere negativ end i hele Vadehavet. I 2018 lå indekset i kontrolområderne på 43% af indekset i de samme områder i 1996, mens det samlede antal ynglepar i Vadehavet i 2018 var 58% af antallet i 1996. Oplysningerne stammer fra Thorup, Bregnballe og Clausen in prep.

Lad mig gribe fat i Ballumarsken, for her kan udviklingen tjene som et illustrativt eksempel på, hvor galt det er gået over de seneste 30 år. Som i alle andre marskområder, hvor Viben primært yngler i dyrkede marker (vårafgrøder), er arten gået voldsomt tilbage i 1996-2018. Der er nu kun godt en tredjedel af de 600 par, der stadig fandtes i 1996. Det er svært at bedømme årsagernes indbyrdes tyngde, men de tre vigtigste forhold i Ballumarsken har været 1) skift fra vår- til vinterafgrøder, 2) tromling af nysåede marker nogle uger efter såningen og endelig 3) tromling/udjævning af knolde i græsmarker i månedsskiftet april/maj, hvor der er mange små vibeunger på markerne. Ja, også her stikker tromlingen sit grimme fjæs frem igen.

Denne side er helliget Ballummarsken. Kortet er fra bogen "Sønderjyllands Fugleliv" af Knud Nielsen m.fl. fra 1986. Og får i teksten følgende kommentarer: Ballummarsken har været udsat for væsentlige intensivering i landbrugsdriften og er hvert år yngleplads for 600-700 Vibepar. Marskens karakterfugl.

Grundkort: Udsnit af Geodætisk Instituts 4 cm kort »1112 II NV«. Copyright.

Af Kai Bendix, 1986.

Vibepar i Ballummarsken 1986-2018.

1986	1996	2001	2006	2012	2018
600-700	600	501	445	169	217

Vibehannens brede vinger bliver ofte betegnet som stegepander. Foto: Erik Thomsen.

Som om de nævnte eksempler ikke var nok, følger her en skematisk før-og-nu-oversigt over flere af de områder, jeg gennem årene har været omkring for at dokumentere Vibens nødlidende situation.

Lokalitet	Fra år	Par	Til år	Par	Ha	Eng	Mark	Kilde
Alrø	1977-79	8-13	2019	2	14	X	X	Ettrup
Aggersund	1977-79	19-22	2019	0	27,5	X		Ettrup
Løgstør	1978-79	13-26	2019	2	31,5	X		Ettrup
Kolindsund	1978-79	15-25	2019	4-6	400	X	X	Ettrup
Agerland SØ for Odense	1979	10-14	2014	1-2	1500		X	Nielsen/Rytter
Vadehavet	1996	3604	2018	2062	?	X	X	DCE og Thorup
Monnet	1992	64	2020	5	126	X		P.V. Rasmussen
Vigelsø	1998	63	2016	0	132	X	X	K. Due Johansen
Fjordmarken	2002	20	2017	0	15	X		K. Due Johansen
Bispeengen/Munkemade	1984	30	2018	3	45	X		K. Due Johansen
Reservatet, Orestrand	1980	20	2018	2	90	X		K. Due Johansen
Egebjerggaard	1926	400-600	2019	4-10	1200	X	X	Holstein/Due
Bornholm	1998	180	2020	100	58800	X	X	J. Christensen
Agerland V for Svendborg	2011	16-18	2020	11-13	1250		X	N. Andersen
Bygholmengen, Vejlerne	1979	80	2018	294	600	X *		DCE
Tipperne, gennemsnitstal	1928-72	85	1973-2017	135	450	X *		O. Thorup
Nyord	2012	18	2018	233	430	X *		Thorup/Nielsen
Siø	1994	25	2020	39	133	X*	X	O. Goldschmidt

Skemaet (rødtonet for tilbagegang) viser før-og-nu-situationen for benævnte og undersøgte lokaliteter. På grøntonet baggrund ses med * de steder, hvor der har været plejeprojekter/naturgenopretning til gavn for engfugle, og dermed også for Viben. Indsatsen nytter!

Trusselsbilledet

Mine systematiske undersøgelser af trusselsbilledet i forhold til Vibernes forekomst i landbrugslandet fik mig for flere år tilbage at anskueliggøre problematikken som et puslespil. Det blev på 35 brikker og har som udgangspunkt, at ingen enkeltårsag kan isoleres, men at alle er vævet ind i hinanden. Selvfølgelig vejer enkelte brikker med større tyngde end andre, men på overskuelig vis illustreres årsagerne i et hurtigt overblik. Der har ikke været dokumenteret "nye" trusler, så brikker til puslespillet om Vibens tilbagegang i landbrugslandet gælder tilnærmelsesvis stadig.

Jeg har hvert år beskrevet forskellige brikkers betydning. Det vil jeg gøre også i år, for 5-6 udvalgte brikker.

Brikker til puslespillet over Vibens tilbagegang. Jeg har kaldt den 35. brik for "kollaps?" ud fra det forhold, at man aldrig ved, hvornår en social fugl som Viben har fået nok. Puslespillet er lavet på en baggrund af et foto af Erik Thomsen.

5-6 brikker til Vibens tilbagegang

Tromling af vårkorn og enge

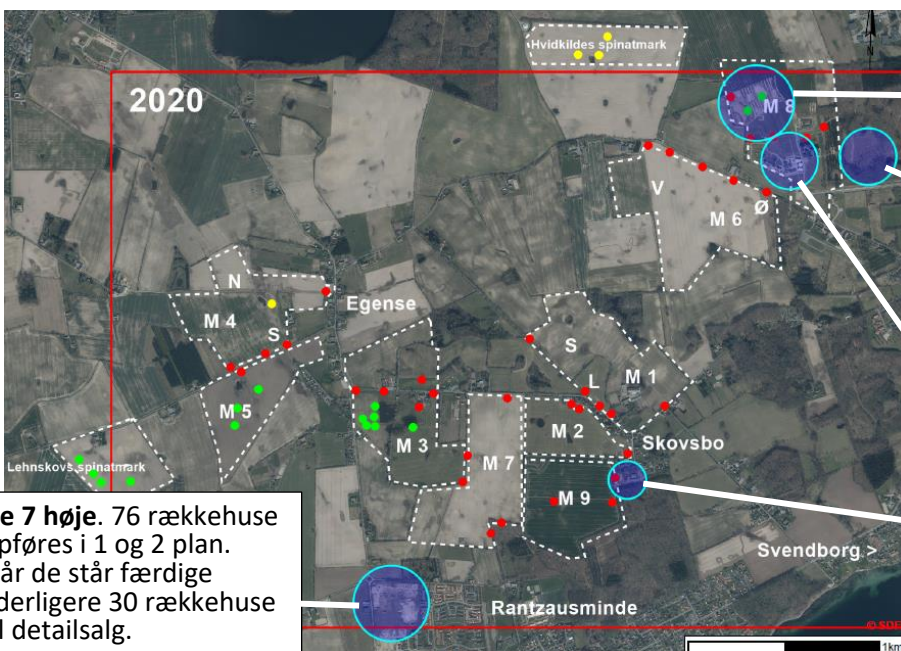
De to sidste års fælles Vibekampagne mellem SEGES/Landbrug & Fødevarer og Dansk Ornitologisk Forening havde som et af de væsentligste budskaber til at hjælpe Viben, at alt forårets markarbejde blev udført i et hug. Derved kunne man undgå, at Viben fik sit kuld ødelagt flere gange. Især tromlingen 10-14 dage efter kornet er spiret er som gift for et vellykket yngleforløb, idet det i store træk svarer til den periode, der går med udviklingen af nye æg til et fuldtalligt omlagt kuld, hvor rugningen netop påbegyndes.

Nu er jeg ikke så naiv, at jeg tror at anbefalingen er blevet efterfulgt, men faktisk skete det i år, at tromlingen i de marker, jeg overvågede rent faktisk blev tromlet umiddelbart efter tilsåningen med vårbyg. Det skyldes snarere, at det ikke blev nødvendigt med den sene skadelige tromling, da jordstrukturen og markens fugtighed gjorde, at tromlingen blev fremskyndet. Jeg har ingen observationer for, hvordan det har set ud for engenes vedkommende, men i Vadehavet er tromlingen nævnt som to af de største årsager til den store nedgang, Viben der har været udsat for. Det gælder både i vårafgrøder og på engarealer.

Urbanisering og udbygning af infrastruktur

5 steder i, eller rundt om de 9 overvågede markblokke sker der en storstilet byggemodning og byudvikling med samtidig udvikling af infrastrukturen. I alt drejer det sig om 190-220 boliger. Der har gennem hele foråret været foretaget omfattende jordarbejder for at få byggeprojekterne gjort klar. Sker det ikke lige inde i selve Vibemarkerne, så planlægges den massive udvikling af nye boligområder på arealer, der støder op til de markblokke, hvor der det seneste tiår har været ynglende Viberne. Det kan derfor frygtes, at der i årene fremover vil ske en yderligere udbygning, som vil fortrænge det tilknyttede dyreliv. Ganske vist indeholder byer mere biodiversitet end det dyrkede agerland, så den provokerende påstand vil være, at det gavner naturen, men det er fuglenes generalister, der i forvejen trives godt i det danske landskab, som her får nye udfoldelsesmuligheder i haver og rekreative områder. Landbrugsfuglene må aflevere terræn. De er allerede under pres med negativ bestandsudvikling.

Tankefuld. Lokalplan 609. 38 ha. Foreløbig 40 parcelhuse.

Cottaslow. 22 cottaslow-grunde med huse på op til 120 m². Indflytningsklare i 2021.

Tankefuld. 44 lejligheder. Indflytningsklare i 2020.

Skovsbovænge. 22.000 m². Udstykning af 10 boliger. Lokalplan 655.

De 7 høje. 76 rækkehuse opføres i 1 og 2 plan. Når de står færdige yderligere 30 rækkehuse til detailsalg.

Mit undersøgelsesområde er trængt af byudvikling. En negativ sideeffekt er, at mængder af overskudsjord bliver brugt til opfyldning af fugtige lavninger, så de bedre kan dyrkes. Se desuden drænskortet side 17.

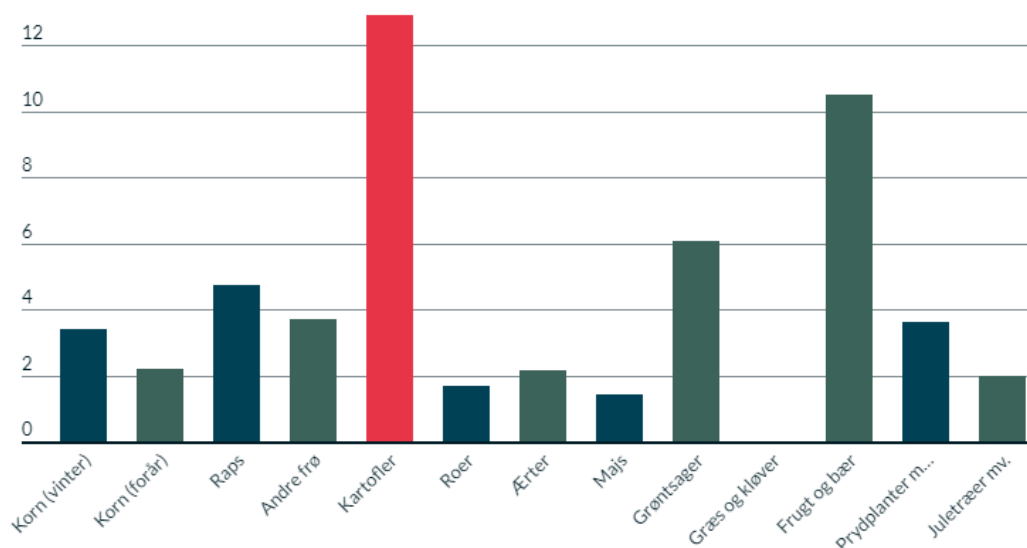
Sprøjtning og knaphed på føde

Sprøjtning og dens konsekvens med knaphed på føde, er de næste to brikker i puslespillet. Sprøjtningen forsimples økosystemerne og fremfor alt nedsættes føderigeligheden for fuglene på markfladen og i de tilstødende hegn. Sprøjtningen har som formål at skaffe uønskede planter, insekter og svampe af vejen, men for fuglelivet er disse derimod ønskede, de udgør faktisk fødegrundlaget, direkte eller indirekte. Vibekyllingerne består i de første dage både af frø, plantedele og jordlevende smådyr, mens diæten efter ca. 10 dage fortrinsvis er baseret på insekter og regnorme. I mit undersøgelsesfelt består de fleste landbrug af rene plantebedrifter, og på mine daglige ture kan jeg efter såningen i april konstatere, at landmandens eneste markaktivitet i de efterfølgende måneder består af sprøjtning, sprøjtning og sprøjtning. I mine daglige noter om driften, skriver jeg dag ud og dag ind, at giftsprøjter befærder de sydfynske landeveje. Der er stor forskel på, hvor hyppigt de enkelte afgrøder bliver sprøjtet. I diagrammet på næste side fra DN's nyhedsbrev fra 20. august, vises en figur baseret på Miljøstyrelsens seneste opgørelse over forbruget af

sprøjtegift i Danmark, publiceret i [Bekæmpelsesmiddelstatistikken 2017](#). Det ses, at kartofler gennem sæsonen sprøjtes i gennemsnit 13 gange. Korn og frø ligger på et mere moderat niveau på mellem to og fire gange. Mine egne iagttagelser tyder dog på, at disse tal er væsentlig højere. Det er værd at bemærke, at kartofler og frøspinat i Danmark stadig nedvisnes med det i EU forbudte og meget giftige aktivstof diquat, som findes i Reglone. I nutidens mangel på roer, er netop frøspinat Vibens foretrukne afgrøde til redeplacering. På grund af de åbne forhold langt hen på sæsonen, anvendes spinatmarkerne i høj grad også til ungeopfostring, men heldigvis sker nedvisningen først i august, hvor Vibemarkerne er forladte.

Antal gange sprøjtet i 2017

Antal gange de enkelte afgrøder sprøjtes henover sæsonen. Fra Bekæmpelsesstatistikken 2017.

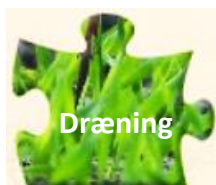
I min rapport fra 2018, gjorde jeg meget ud af at beskrive specielt knapheden på et af Vibens foretrukne fødeemner, regnormen, i den konventionelt dyrkede landbrugsjord. Tal viser, at en kreaturafgræsset eller staldgødet græsmark kan rumme op til 700 regnorme pr. m², ja på økologisk jord kan der være op mod 1.000 regnorme eller flere pr. m², mens der i almindelig landbrugsjord i omdrift kun typisk vil være mellem 5-30 regnorme pr. m². Denne eklatante mangel på regnorme i det moderne landbrug kan således have bidraget til Vibens lige så eklatante bestandsnedgang. Fødeknaphed rammer både unger og voksne fugle - og ikke kun Viben. Mange andre fugle i landbrugslandet er også hårdt ramt af insekternes tilnærmelsesvis forsvinden. [Tyske undersøgelser](#) har selv i naturbeskyttede områder påvist en tilbagegang i biomassen for insekternes vedkommende på mere end 75 % i de senere år.

Og i år kom så endelig en længe ventet rapport om [insekters tilbagegang](#) baseret på danske forhold. I den videnskabelige rapport beskrives hvilke insekter, der går tilbage, hvorfor og hvad der kan gøres. Rapporten beskriver indgående sprøjtnings negative påvirkningsfaktorer, samlet under overskriften forurening (sprøjtemidler, organisk stof, kvælstof/fosfor og veterinære lægemidler) overfor insekter, ukrudtsplanter og svampe. I løsningskataloget nævnes flere ting, som kan hjælpe insekterne på fode igen, og dermed indirekte det betrængte fugleliv, fx ved at reducere landbrugets påvirkning med kvælstof og pesticider i markranden, og ved at optimere småbiotoperne i agerlandet.

Der kan drages en tydelig parallel om insekternes tilbagegang til følgende lokale oplysning på snatur.dk fra natsommerfugleeksperten Peder Skou (den 24. juni) om en sent syngende Nattergal fra Ollerup Åmose: *I går sang Nattergalen atter efter en pause. Det er det seneste, vi har hørt den og vi har ikke på noget*

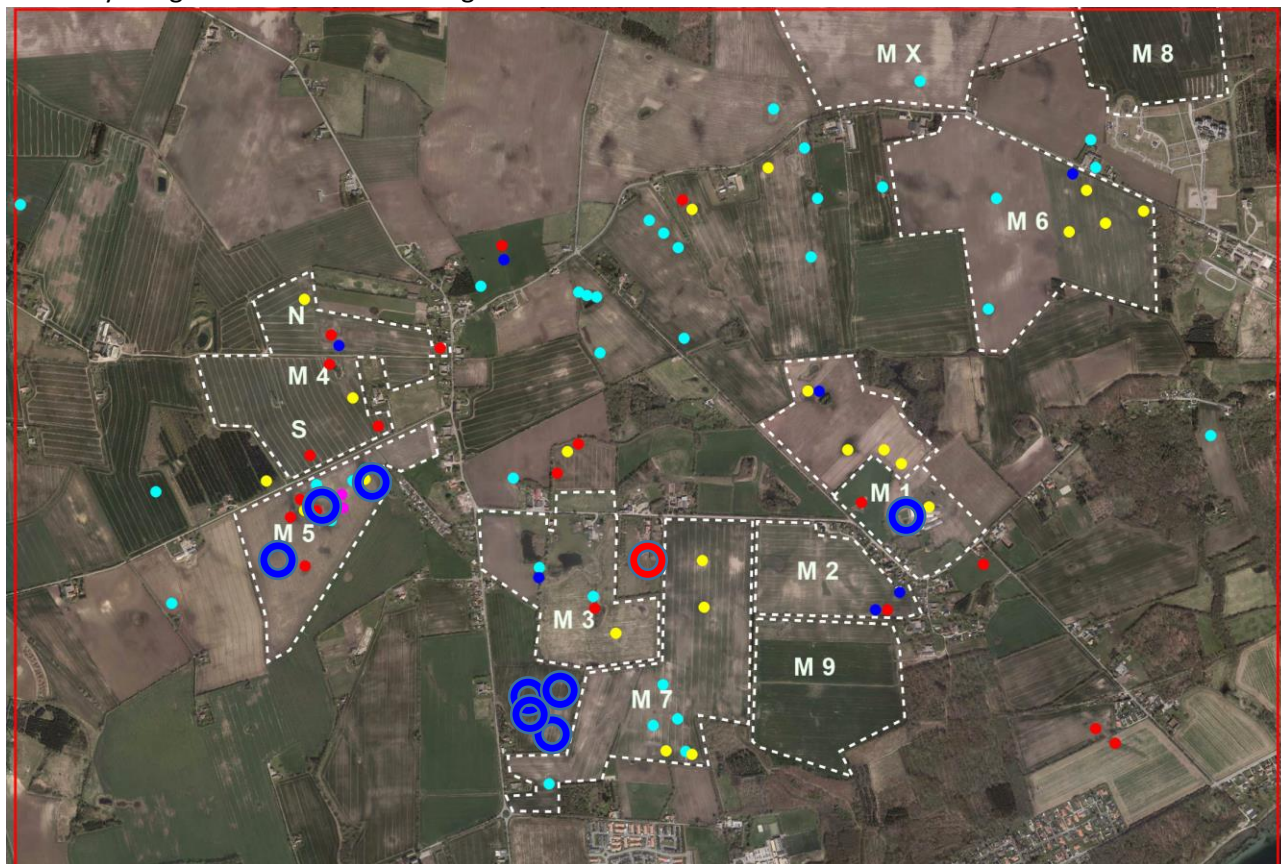
tidspunkt hørt mere end en ad gangen mod tidligere tre og enkelte gange fire. Jeg spekulerer på om det hænger sammen med, at der næsten ingen natsommerfugle er. De fine nætter vi har for tiden giver 15-25 stk. pr. nat (i fangst). Til sammenligning havde jeg fra den 20 til 22. juni 1974 ikke mindre end 807 individer, dvs. 269 pr. nat og fordelt på 105 arter. Nu har jeg vel 8 til 12 arter pr. nat. Det er helt ad helvede til... Peder har forstand på natsommerfugle og konstaterer en voldsom nedgang. Jeg har forstand på landbrugsfugle og konstaterer en voldsom nedgang. To sider af samme bedrøvelige sag.

Dræning (og opfyldning)

De små fugtige lavninger, der som afvekslende heller ligger derude i landbrugslandet, er meget værdifulde for fuglelivet. Det er ofte her, man støder på usædvanlige arter, der på forårstrækket gør ophold i kortere tid for at søge føde til det videre træk nordpå. Ligesom det er her markens maskinkraft og sprøjtegiften ikke altid når, så der kan være fred til at få gennemført yngleforsøg for en række jordrugende fuglearter. Står

lavningerne vandfyldte efter et vådt vinterhalvår, kan man enten glæde sig over det, eller man kan frygte, at vandet vil henlede opmærksomheden på, at et dræn er brudt sammen og der skal nydrænes. Jeg har gennem alle årene noteret drænsaktiviteterne i mit undersøgelsesfelt. For Viben er de fugtige lavninger af vital betydning for fodfæstet i landbrugslandet.

Kort over områder i min undersøgelsesfirkant, der har været udsat for drænsarbejder. ● Dræn foretaget fra 2012-2016. ● Dræn foretaget 2016-2017. ● Dræn foretaget 2017-2018 og ● dræn foretaget i 2018-2019. Endelig er ● drænsarbejder i det seneste år fra 2019-20. Det samlede antal drænsarbejder er nu oppe på 90 siden jeg påbegyndte mine registreringer for 10 ynglesæsoner siden. Cirkler betyder lige det modsatte, nemlig opfyldninger af lavninger. Farverne følger årstallene. Opfyldningerne er oftest overskudsjord i forbindelse med byggeprojekter fx syd for M3, hvor der blev fyldt måske 200 læs jord fra byggeprojektet De 7 Høje ud i flere lavninger. I M 5 blev en våd lavning opgravet til sø og den sorte overskudsjord fyldt ud i tre lavninger i samme mark. I M 1 blev jord fra byggeprojekt fyldt ud ved en lavning, der ofte stod under vand.

Selvom Viberne er i stand til føre de redeflyvende unger over betydelige afstande efter klækningen, er redeplaceringen tæt på lavningerne definerende for, hvor fuglene vælger at slå sig ned.

Case story II, Viben flytter sine unger

Min beskrivelse, som jeg berettede om i *Vibeforår i landbrugslandet 2015*, lyder fra dengang: *I hvedemarken (M 5) var der konstant Viber allerede fra 5. marts. Den første hun ruger i afgrøden fra 4. april og første små Vibekyllinger ses den 1. maj. To dage senere er der to kuld på 3 og 3 unger fordelt øst og vest i resterne af en lavning. 4 og 2 pull ses et par dage senere. Sidste unger, nu halvstore, ses indtil den 22. maj, men de er efterhånden svære at få øje på. Dog ses en urolig hun yderligere 3 dage. Så er det slut. Måske er de udvandret til M 3, tidsmæssigt passer det godt sammen. Her er, hvad jeg så lidt senere, hvor jeg var vidne til, hvad jeg anser for flytning af unger gennem kornmarken mellem M 5 og M 3. Her blev jeg opmærksom på et voldsomt postyr med 8 voksne fugle, der med nedhængende ben, ængstelig adfærd og højlydt kalden fløj lavt over hvedemarken hen imod de gode forhold i M 3. Dagen efter synes der også at være blevet suppleret med nye unger i M 3.*

Leif Bisschop-Larsen sendte mig i år en mail, hvor han skriver om flytning af Vibeunger: *En særlig oplevelse havde vi Sct. Hans aften fra bålpladsen og saunahytten (hvor vi sov). 3 par Viber har ynglet / forsøgt yngle på majsmarker op mod 1 km nord for os. Denne aften kunne vi se tre Viber gradvist nærme sig fra nord mod syd gennem vores græsmarker. De varslede konstant og fløj lavt med mange mellemlandinger. Tydeligvis fulgte og ledte de unger afsted. Vi kunne dog ikke se dem i det høje græs. Natten igennem opholdt de sig i fårefolden ved gården, og ved 6-tiden om morgenen gik de videre mod syd. Jeg troede de ville blive her, hvor markerne græsses af kvier, men senere om formiddagen ledte jeg forgæves efter dem og kunne ikke finde ud af, hvor de blev af. Sidste år kom tilsvarende et Vibepar med to ikke-flyvedygtige unger, som blev på vores mark til de kunne flyve. Det ser således ud til, at det er en taktik Viberne benytter sig af, sandsynligvis fordi majs- og kornmarker bliver alt for tætte på dette tidspunkt. Som landskabet er her, har Viberne flyttet ungerne minimum 1 km og har passeret en trafikeret vej. I ugerne forud ser vi ofte en enlig Vibe flyve over os fra nord mod syd og tilbage. Måske rekognoscerer de voksne fugle efter et sted at flytte ungerne til?*

Reder ødelægges af maskiner

De sidste par år har arbejdet i mit Vibeforår fået en ny dimension. Det har foruden overvågning/optælling af bestanden også omfattet afmærkning af reder inde i markerne for at undgå, at æggene bliver ødelagt under markdriften. Hver gang det har kommet på tale, har det skulle balanceres op imod risikoen for at afmærkningen med svajestokke kunne tiltrække prædatorer. Sidste år skete æglægningen så tidligt med fuldlagte kuld allerede den 1. april, at tilsåningen ikke var påbegyndt, hvorfor afmærkningen efter spiring stod som et råt jordparti, afvigende fra de grønne omgivelser. Det bevirkede formentlig, at redeomgivelserne tiltrak sig opmærksomhed fra kragefugle og måger, for her var det let at søge efter fødeemner.

I år var Viberne langt senere på færde, og første rede med 4 æg blev afmærket i frøgræs den 4. maj efter at en uges rugning.

I vårbyggen tæt på, og som blev sået i den første uge af april, og tromlet den 7. april, blev der etableret 5 reder i løbet af de næste 14 dage. Skulle de afmærkes? Jeg vurderede sammen med ejeren, at med udsigt til kun udspreddning af kunstgødning og sprøjtning i rugeperioden, var det ikke forstyrrelsen værd, da ingen af rederne var anlagt i sprøjtesporene, som ville blive benyttet. Alligevel gik det galt. For pludselig en dag havde man bestemt, at der nu skulle sættes fugleskræmsler op mod Grågæs. En ansat brugte en ATV, men

benyttede ikke sprøjtesporene. Resultatet var nedslående, da jeg kom til marken. To reder med kolde æg og en rede med tydelige fostre kvast under hjulene. Hændelsen beklagede man selvfølgelig, og forvalteren lovede, at han under næste dags morgensamling ville orientere sine ansatte, så det ikke skulle gentage sig. Det fik mig på andre tanker, nemlig at rederne alligevel måtte afmærkes! Lignende måtte ikke gentage sig. Heldigvis viste naborederne sig at være så robuste, at der trods rugefraværet et døgn tid, alligevel kom unger ud af anstrengelserne i de to nærliggende koldægsreder.

Rede ødelagt af maskine. En ATV har bragt hen over en Viberede og mast de udviklede fostre flade. Billedet er fra M 3 den 4. maj. Det fik mig til at afmærke 5 reder i marken med vårbyg.

Samtidig anskueliggjorde hændelsen vigtigheden af min [Opskrift på flere Viber på markerne](#), hvor det bl. a. som sjette anbefaling hedder: *Sørg for, at der er god kommunikation mellem driftsleder og traktorfører – og omvendt.*

Case story III. At redde Vibereder

Jeg har gode samarbejdserfaringer med de to godser, der har jord i mit undersøgelsesområde, Hvidkilde og Lehnskov. Med de mange ha, har man vilje til at være large i forhold til at hjælpe Viben.

Det hedder på Landbrug & Fødevarers hjemmeside om samarbejdet mellem L&F og DOF: [Sammen om at styrke Viben](#), bl.a. direkte henvendt til landmanden: *Hvad med at tage fat i din lokale ornitolog, så I kan tale sammen om mulighederne for at styrke Viben på din bedrift.* Det gjorde godsforvalteren på Lehnskov tidligt på Vibesæsonen. Han havde under markarbejde i en 16 ha stor nyspiset mark med frøspinat

bemærket et par Viber over marken. Da frøspinat skal radrenses, når det er i god vækst, blev jeg spurgt, om jeg kunne undersøge marken for at slå fast, om der var territoriefast Vibetilstedeværelse og afmærke reden

To billeder fra M 3. Øverst trækker smukke skyformationer over Vibemarken. Her har landmanden sat gåseskræmsler op. Alligevel ses på det nederste billede to Viber ruge mellem de svajestokke, som jeg efterfølgende fik sat op for at undgå en katastrofe med reder mast af markredskaber. Fotos: Erhardt Ecklon.

efter den metode, vi tidligere har haft så gode resultater med. En opgave, jeg tog på mig. Jeg forventede at finde en enkelt rede forholdsvis let. Det skulle dog vise sig, at det blev en større opgave.

Nålen i høstakken...

Spinatmarken løber 450 m langs offentlig vej og er ret kuperet. Mit første besøg gik med overhovedet at lære markens anatomi at kende. Jeg havde medbragt en strandstol, teleskop og kikkert og slog mig ned lidt nedenfor den højeste bakke. Her kunne jeg overskue det meste af marken uden at sidde i silhuet og derved påvirke fuglenes adfærd. Og så var det ellers bare som at "finde nålen i høstakken".

Værsgo'. At finde en Viberede her på de 16 ha spinatmark er næsten sværere end at finde en nål i en høstak.

Mit første besøg blev forgæves, dog klogere allerede til andet besøg. Samme udgangspunkt igen og nu med notesbog og kompas. De medbragte svajestokke, som godset havde udstyret mig med, brugte jeg som retningsvisere. Jeg fik øje på de territoriale Vibehanner og noterede mig, at fuglene afmærkede deres yngleterritorier ved at flyve stort set identiske ruter. Her skulle så de rugende hunner findes. På andendagen i marken fandt jeg en rede, men gik forgæves efter en rede nummer to. Svajestokkene blev sat 10 m på hver side af reden i kørselsretningen, som i spinatmarken følger rækkerne. Ved tredje besøg stedfæstede jeg endelig rede nummer to, og i tilgift desuden en Strandskaderede. Ved fjerde besøg endnu en Viberede, alle langt væk fra min observationspost, men indbyrdes forholdsvis tæt ved hinanden. Min lille base havde ingen indflydelse på fuglene, der hver gang kunne genfindes på deres 4 æg under mit besøg. Ved et femte besøg lykkedes det efter noget besvær at opspore endnu en rede, denne gang kun med to æg, altså et kuld under etablering og hvor Vibehunnen endnu ikke havde påbegyndt rugningen og derfor uinteressert opholdt sig væk fra reden det meste af tiden.

Alligevel lykkes det selvom Viben har gjort alt for, at det ikke skal lykkes.

Her er min selvbestaltede arbejdsplads i den kuperede mark. Lidt nedenfor bakketoppen, bevæbnet med kikkert, teleskop, kompas, notesblok, svajestokke og strandstol. Og fremfor alt tålmodighed. Foto: Eva Clemmensen.

Når reden er fundet, skal den afmærkes med stokkene så traktorføreren kan undlade at knuse æggene med markredskaberne. Foto: Eva Clemmensen.

De smukke Vibeæg. Altid 4 i antal og altid med de spidse ender samlet mod midten. Som et firkløver.

Min forvalter Torben lover mig, at han vil gøre sit bedste og instruere entreprenøren der kommer med radrenseren om at være ekstra opmærksom på viben. Jeg tror heldigvis at du har motiveret vore ansatte på Hvidkilde således at de tænker positivt om viben og dens reder.

Christian greve Ahlefeldt-Laurvig-Lehn

Bevæbnet med stokke skridtes 10 m i den ene retning og derefter 10 m i den anden retning, hvor stokkene placeres. Metoden er gennemprøvet og kan sikre reden en god overlevelse. Forældrefuglene vender hurtigt tilbage. Foto: Eva Clemmensen.

Viberede i fare! Heldigvis er der sørget for overlevelse, radrenseren er løftet og traktorføreren opmærksom.

...blev til nålene i høstakken

Status blev, at jeg markerede 4 Vibereder og en Strandskaderede i en mark, hvor godset den 2. juni radrensedede, og hvor alle rederne ville gå tabt under normale omstændigheder. Nu overlevede rederne markdriften. Jeg var tilstede, da det normalt fatale markarbejde blev udført. Radrenseren blev hævet, når de afmærkede reder blev passeret. Og de små Vibekyllinger kunne vokse op som følge af et godt samarbejde mellem landbruget og den lokale ornitolog -og styrke Viben på bedriften. Der skal to parter til at samarbejde. Flere besøg i løbet af den efterfølgende tid var positive, og da jeg nedtog svajestokkene, kunne jeg konstatere, at rederne var tomme med en undtagelse, hvor der lå to golde æg. Det var for mig beviset på, at metoden virkede og at rederne ikke var præderet. Urolige Viber sås jævnligt omkring et fugtigt parti langt ind i juli.

Fra min post på bakken fulgte jeg med i markdriften. Den 20. maj bliver frøspintaten sprøjtet. På billedet ses to vigtige ting: Viben flyver op (ses mellem traktor og sprøjte), da giftsprøjten passerer reden. Det ses, at reden er afmærket og svajestokken bøjer sig for sprøjtebommen. Kort efter lå Viben på sin rede igen.

Nu kan man måske synes, at det er et stort arbejde, jeg har lagt for dagen for at redde nogle fugle, men sådan ser jeg ikke selv på det. Jeg har haft tiden og den viden og erfaring, der skal til for -med et forslidt udtryk- "at gøre en forskel".

Derfor er det meningsfuldt at gøre sit yderste for at hjælpe en elsket fugl, der har så stor en plads i vores kulturhistorie og som uforvarende er ramt af udviklingen. Gør vi ikke forsøget, bliver vi fattigere. Jeg oplever gennem talrige samtaler med folk i mit lokalområde en stor interesse for Vibens skæbne. Og når landbruget samtidig viser vilje til at ville samarbejde om at hjælpe til, så er jeg forpligtet. "Viben blev min skæbne", siger jeg tit, frit efter W.C. Fields.

Nyt fra Vibeværnsfronten

Jeg har ofte berettet om, hvilke initiativer og handlinger, der det seneste år har haft til formål at styrke Viben.

① I januar blev jeg via DOF kontaktet for at høre, om jeg ville komme og deltage i en Landdistriktskonference. Paraplyorganisationen Fynsland, der repræsenterer de 21 lokalråd i Faaborg-

Midtfnyn Kommune arrangerede konferencen. På inspirationsmessen på Tøystrup Gods den 25. januar, ønskede man min deltagelse under overskriften lokalt forankret bæredygtighed, hvor jeg fik en stand til at fortælle de 100 messedeltagere om Vibeprojektet. Det blev fulgt op af en paneldebat. En sådan chance lod jeg naturligvis ikke gå min næse forbi. Her var det godt at have materialet fra fælleskampagnen mellem DOF og Landbrug & Fødevarer, og da der blandt deltagerne var stor landbrugsberøringsflade og politisk bevågenhed, var min deltagelse en god formidlingsplatform.

Lige nu er det en havørn, der tiltrækker sig opmærksomhed. Sådan er det, når man får en ornitolog som Niels Vibeværn på besøg. Men Rickey Nielsen (t.v.) savner Isar viben og gør en indsats for at få den tilbage. Foto: Torben Worsøe.

Jeg savner lyden af viben når jeg står ud ad traktoren

Rickey Juul Nielsen, planteavlerved Svendborg, gør en aktiv indsats for at få den vibe tilbage, som forsvandt for 15 - 16 år siden.

af Torben Worsøe
w@landbrugsmedlems.dk
tlf. 33 39 47

Der var en gang, da viben var en foderbæbude hos Rickey Juul Nielsen, planteavler ved Svendborg.

Men det er 15 eller 16 år siden, han så og hørte den sidst. »Jeg lagde ikke rigtig mærke til det, da den forsvandt. Men jeg savner den. Den var en af de gode ting ved frokostret på linje med erantis i haven.

Rickey er en af de landmænd, der gør en aktiv indsats for at få viben tilbage. Blandt andet ved at lade nogle pløster på marken være våde. Og så ved at køre uden om, hvis der er redet.

Det har der dog endnu ikke været.

Det var Niels Andersen, garvet lokal ornitolog med tilnavnet Vibeværn, der inspirerede Rickey Juul Nielsen til at gøre en indsats for viben.

Med sig havde Niels et in-

stræk stætte i Svendborg Kommune. Ikke meget, men nok til at betale en årsrent for at sikre, at initiativet ikke ville samme grundbetalingen.

Siden er Rickey og Niels blevet gode venner. De elsker begge dialogen.

»Det gode ved vores dialog er jo, at Niels nu har gjort mig endnu mere opmærksom på

det. Endda med en god pædagogisk forklaring på, hvor stor en indtækt viben er værd.

Tromling eller øj?

Mende kan også være usædvanlige: alder viben vil det være en enorm fortid, hvis landmanden undlader at tromle marker med våned 1-4 dage efter, at de er nået, siger Niels.

Sådan hjælper du viben

- Skab eller bevar fugtige enge. Jo fugtigere arealerne er, jo bedre har viben det.
- Stop dren hvor de er unødvendige.
- Kø uden om vibens roder. Du kan få hjælp til at finde dem.
- Store sammenhængende løvdområder tiltrækker viben.
- På arealer i om drift: Arbejd så kort tid som muligt på markerne.
- Undlad at tromle meget senere end du står.
- Se mere på www.il.dk/viben.

Nogle få våde pløster og en lidt senere drift kan gøre en stor forskel for viben, slår ornitolog Niels Andersen (t.v.) fast. Rickey Nielsen er klar. Foto: Torben Worsøe.

Rickey trækker lidt på det. »Lige der kommer det nok mit taghøjde som landmand. For masken skal tromles efter at der er sket,« slår han fast.

»Men kunne det så ikke være lige efter skiftningen? Problemet er, at viben ligger i ang det der bliver sket. Så går angene til ved skiftningen. I løbet af de næste 12 dage kan hun nå at lægge fire og mere. Men hvis de så også bliver skudt fordi de skal tromles, er vibebroen men hårdt spændt for. De får og vejer det halve af hendes kropsvægt. Så det er en vigtig ting indtænke, fortæller Niels.

Rickey vil gerne løse udfordringen: »Jeg forbeholder mig ret til at tromle de mere end lige efter skiftning, hvis der er behov for det i forhold til mangen mangel og sten. Hvis jeg udarter tromlingen, vil jeg køre uden om vibesederne. Som jeg trækker det, har de de jo allerede lagt sig inden vi kom ud med harven. Så det er allerede der vi skal være opmærksomme,« siger Rickey.

Der er to meget epokegørende handlinger af betydning for Vibeværn.

① Først og fremmest, at fælleskampagnen, der blev sat i værk fra 2019 om at hjælpe Viben, blev forlænget til også at gælde i 2020. En aftale med store perspektiver, såfremt viljen blandt landbruget er til stede. Jeg har dog til gode at se resultater. Endnu har jeg ikke mødt nogen landmand, der kendte til aftalen. Og det til trods for, at der både på nettet og i Landbrugsavisen har været positiv omtale. Jeg deltog som ornitolog i en artikel, der blev bragt i netop [Landbrugsavisen den 22. februar](#), forbilledligt rettidigt i forhold til Vibens ankomst til landbrugslandet: *Jeg savner lyden af viben, når jeg står ud af traktoren*. Sådan udtalte Rickey Nielsen sig som den deltagende landmand. Det blev samtidig artiklens overskrift.

En uge senere, havde de to organisationers formænd en fællesopfordring sammesteds under overskriften: *Giv landbrugets forårsbebuder en hånd*.

[Landbrugsavisen den 29. februar](#). Det har altså ikke skortet på opfordringer til landbruget om at hjælpe Viben ud af dens betrængte situation. *Desværre er viben en af de arter, som er gået markant tilbage i de seneste 50 år. Derfor er den nu også at finde på rødlisten (se næste afsnit), en oversigt over arter, der enten er forsvundet i nyere tid, er i fare for at forsvinde, eller er sjældne. Det er derfor afgørende, at vi gør en indsats nu, så de kommende*

Landbrugsavisen den 22. februar 2020.

generationer også kan se og høre viben bebude forårets komme, hed det på den prominente plads og med den tyngde, det giver, når formændene får ordet. Se nedenfor.

29. FEBRUAR 2020 00:00
SKREVET AF: LANDBRUGSAVISEN.DK

Giv landbrugets forårsbebuder en hånd

Viben og dens unger har brug en hånd i marken. Foto: Steen E. Jensen.

Af Egon Østergaard, formand for Dansk Ornitologisk Forening, og Martin Merrild, formand for Landbrug & Fødevarer

'Nu er dagen fuld af sang – og nu er viben kommen...'

Sådan synger vi fra Højskolesangbogen, og sådan skulle det gerne blive ved med at være. Viben er en elsket forårsbebuder i landbrugslandet, og både landmænd, ornitologer og alle andre, der værdsætter den danske natur, sætter pris på at se og høre den karakteristiske fugl på marker og enge. Desværre er viben en af de arter, som er gået markant tilbage i de seneste 50 år. Derfor er den nu også at finde på rødlisten, en oversigt over arter, der enten er forsvundet i nyere tid, er i fare for at forsvinde, eller er sjældne. Det er derfor afgørende, at vi gør en indsats nu, så de kommende generationer også kan se og høre viben bebude forårets komme. Sidste år lancerede Dansk Ornitologisk Forening og Landbrug & Fødevarer en vibekampagne, der bl.a. bestod af en række anbefalinger til en vibevenlig landbrugsdrift, som kan skabe bedre forhold for viberne i landbrugslandet. I år sætter vi igen fokus på disse anbefalinger. For som landmand kan man være med til at gøre en forskel for viben - og indsatsen starter her i foråret, hvor det er en god idé at foretage al markarbejdet samlet, så vibens reder og æg kan få fred. Anbefalingerne kan bl.a. ses på Landbrug & Fødevarer's hjemmeside www.lf.dk/viben, hvor det også er muligt at læse mere om den smukke fugl. Samtidig vil vi også gerne opfordre landmænd og ornitologer til at gå sammen lokalt for i fællesskab at finde de løsninger, som kan hjælpe viben og andre af agerlandets fugle. Hvis ornitologens viden om, hvor fuglene findes, og hvad deres behov er, kombineres med landmandens kendskab til sin egen bedrift, kan vi i fællesskab gøre en forskel. Det har været vigtigt for både Landbrug & Fødevarer og Dansk Ornitologisk Forening, at de fælles anbefalinger hviler på et solidt fagligt grundlag, og at der er tale om forholdsvis enkle tiltag, som kan gennemføres, uden at man som landmand risikerer at komme i konflikt med gældende regler.

Vi håber derfor, at endnu flere landmænd vil give viben en hånd og være med til at skabe bedre vilkår for fuglene på deres ejendomme.

③ På Bornholm er et projekt i støbeskeen kaldet: *Projekt Fremme af agerlandets fugle på Bornholm-demonstration hos landmænd og lokal forankring*. Det skal forløbe fra 1/11 2020 til 1/11 2023 og er et fællesprojekt mellem DOF Bornholm, DN på Bornholm, Danmarks Jægerforbund Bornholm og endelig Bornholms Landbrug & Fødevarer. Ved hjælp af tællinger og registreringer af Vibe, Lærke og Agerhøne i projektets 3 år, håber man at kunne fortælle landmændene, at det nytter. Projektet koordineres med de landsdækkende tiltag, som SEGES, DOF og DJ står for. Jeg krydser fingre for, at samarbejdet nytter, for vi har brug for at gøre opmærksom på den nødlidende situation for landbrugslandets fugleliv med synliggjorte initiativer, der måske kan brede sig som ringe i vandet.

④ Den anden epokegørende handling og en vigtig markør fra Vibeværnsfronten, var en folketingsvedtagelse af et lovforslag om forbud mod sprøjtning, gødkning og omlægning af alle § 3-beskyttede arealer. Landbruget mente, at arealerne var udvalgt forkert og at det var for byrdefuldt for erhvervet. Andre kritikere mente, at biodiversiteten bedre kunne tilgodeses ved at sætte indsatsen ind overfor urørt skov. Urørt skov hjælper i sagens natur ikke de arter, der er tilknyttet strandenge og ferske enge, det være sig både rødlistede arter og arter, som tidligere var ganske almindelige, men som nu går tilbage. Det er fx rødlistede arter som Vibe, Sanglærke, Rødben, Stær, Agerhøne, hare samt en række, dagsommerfugle og andre insekter. Disse vil nyde godt af de bedre livsvilkår, som forbuddet vil medføre. Når det kommer

til forbuddet mod gødsugning og sprøjtning af § 3-naturen, er den klare vurdering, at det entydigt vil have en positiv effekt for biodiversiteten i det åbne land. Urørt skov må ikke spænde ben for arter i det åbne land. I kampen for at bremse tabet af den biologiske mangfoldighed må det bedste aldrig blive det godes værste fjende. Selvom man deler ambitionen om mere urørt skov og mere vild natur, som måske kan tilgodese flest truede arter, er der ingen modsætning i også at gøre noget for naturen i det åbne land og forbedre levestederne for mange af de arter, som lever her. Vi står midt i en biodiversitetskrise, og vi er taknemmelige for, at regeringen nu endelig har leveret på ét af de tiltag, som kan styrke netop naturen i det åbne land.

Den 25. juni blev lovforslaget vedtaget. En sejr for Viben. For Viben er blandt de arter, der vil nyde godt af det nye forbud mod gødsugning, sprøjtegift og pløjning alene på 37.000 ha ferske enge og strandenge, der formodes at blive berørt.- *Jeg har været glad for, at de grønne organisationer, heriblandt [DOF](#), har bakket op og skrevet ind, hvorfor man fra DOF's side mener, at forbuddet er et vigtigt skridt for at sikre mere natur og sikre fremgangen for nogle af de almindelige arter, som Viben og andre, siger miljøminister Lea Wermelin i et interview med Fugle & Natur.*

Personligt synes jeg, at også et forbud mod dræning skulle have været med i pakken, der som bekendt bestod af omlægning, gødsugning og sprøjtning. Netop for Viben har den udbredte dræning af enge og småbiotoper stor betydning. På nedenstående billede af § 3 eng rugede 5 par Viber i den tilstødende mark.

Parti fra M 3, som i 2020 har stået med vand hele året og været med til at øge artsantallet betydeligt. Området er en § 3 mose og eng, men som det ses er det hele indirekte truet af dræning. Der ligger mange drænrør klar. Samtidig er opfyldning af lavninger på den bagvedliggende mark sat i værk. Her er lagt mere end 200 vognlæs overskudsjord fra en nærliggende udstykning ud på 5 lave områder. Desuden er mange hundrede meter levende hegn fjernet. 16. september 2020.

⑤ Det fremgår af mine rapporter fra de seneste 4 år, at frøspinat er blevet en vigtig ynglebiotop her i det sydfynske landbrugsland, hvor de klimatiske forhold begunstiger afgrøden, der sås i april og høstes i august. For Viberne er den at sammenligne med de tidligere søgte roemarkers. Der er 60 cm mellem rækkerne og dermed godt udsyn for fuglene, ligesom ungerne efter klækningen let kan færdes og blive ledt til opfostringsstedet. Der sprøjtes ganske vist, men helt afgørende for rede- og ungeoverlevelsen er den radrensning, der finder sted. Her vil kuldet ofte gå tabt, hvis ikke der tages de fornødne hensyn, hvilket blot vil sige at løfte radrenseren de få meter ved passage af reden. På Sydfyn er "Jensen Seeds" i Birkum nærmest enerådende i forhold til kontrakterne med frøspinat, og der har i mit undersøgelsesområde over de seneste 4 år været frøspinat hvert år, fordelt på tre jordbrug. "Jensen Seeds" kommer i forbindelse med kontrakterne i kontakt med de relevante landmænd, hvilket fik mig til at rette en henvendelse til virksomheden, hvor jeg henviste til Vibens situation, som nu også har ført til indplaceringen på den danske rødliste. Samtidig henviste jeg til samarbejdet mellem DOF og L&F med de mange gode råd på de respektive hjemmesider med pjecer og foldere og andet. I min henvendelse til firmaet, stillede jeg mig til rådighed med yderligere oplysninger, inspiration og et opsøgende besøg, hvor jeg kunne videregive mine erfaringer, så også vi kunne være *Sammen om at hjælpe Viben*. Desværre uden nogen reaktion fra firmaet.

⑥ I min 2018-rapport havde jeg fokus på regnormenes forekomst i jorden. De tjener som fødegrundlag for Viben og som jordforbedrer for landbruget. I den forbindelse skrev jeg, at jordbearbejdning var de nyttige regnormes fjende nummer et, og jeg citerede Paul Henning Krogh, som fortæller for Foreningen af Reduceret Jordbearbejdning i Danmark, FRDK, for udtalelsen: "Stål er den største trussel mod regnorme". Siden har Conservation Agriculture, CA, ikke blot i udlandet, men også herhjemme været undersøgt som potentiel biodiversitetsfremmende driftsform, fx i projektet [Grønne Marker og Stærke Rødder](#), som over fire år skal undersøge, om dyrkningsmetoden Conservation Agriculture kan være en del af løsningen på de udfordringer, som landbrugserhvervet står overfor. Hypotesen er, at CA kan bevare og fremme jordens frugtbarhed, producere mere med mindre input og øge biodiversiteten samt forbedre lønsomheden på bedrifterne. CA betyder ingen eller meget lidt bearbejdning af jorden, at planterester bliver efterladt på markerne i kombination med plantedække næsten året rundt, rotation mellem forskellige afgrøder samt mindre erosion og dermed mindre tab til omgivelserne.

Det permanente dække af jordoverfladen med levende og/eller dødt organisk materiale er med til at sikre en positiv og selvforstærkende spiral, hvor jordens frugtbarhed beskyttes og gradvist forbedres. De gode levevilkår for jordbundsfaunaen sikrer samtidig et fødegrundlag for mange arter i agerlandet, fx for Viber, Agerhøns og Sanglærker

I et sjællandsk forsøg nær Sorø på Knudstrupgård, som har været dyrket uden pløjning siden 2000, kunne det konstateres, at 68 % af alle af de registrerede fugle foretrak CA fremfor konventionelt landbrug. Det var påfaldende, at Viben havde en mere end 80 % overrepræsentation på CA-markerne. Der blev anvendt nærliggende konventionelt dyrkede marker som reference, så usikkerheder afledt af vejr, årstid og afgrødevalg kunne reduceres. CA-markerne bidrager til (gen)opbygning af en løs, penetrabel og humusrig jordoverflade. Denne er for det første rigere på byttedyr, og for det andet - som det formentlig mindst lige så vigtige - gør det muligt for Viben og dens unger at få fat i byttedyrene (p.g.a. den løse jord- og humusstruktur). De foreløbige resultater i antal og vådvægt af regnormene tyder ligeledes på, at man finder både flere, men også større regnorme i et dyrkningssystem, des mindre jordbehandling der udføres, uden plovens stål. Til gengæld træder øget brug af glyfosat (round up) desværre ind som stedfortræder i ukrudsreguleringen. Så måske er det et valg mellem pest eller kolera. I Danmark har dyrkningsformen ikke nævneværdig udbredelse, ligesom der ikke er forsket ret meget i de samlede effekter af Conservation Agriculture, og den viden, der findes fra udenlandske undersøgelser, kan være svær at overføre til danske klimatiske og geologiske forhold. Men tre projekter er i gang på hjemlige breddegrader: [Grønne Marker, Stærke Rødder](#), hvor forskere fra Københavns Universitet i samarbejde med

konsulentvirksomheden Agrovi måler kvælstofudvaskning, udbyttet og biodiversitet på tre forsøgsparceller på Knudstrupgård. [Carbon Farm](#), hvor Økologisk Landsforening i samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet undersøger jordens struktur, biodiversitet og kulstofindhold, når Conservation Agriculture implementeres i henholdsvis konventionel og økologisk landbrug. Endelig findes langvarige markforsøg i Foulum ved Viborg og Flakkebjerg ved Slagelse: Forskere fra Aarhus Universitet har siden 2002 målt kulstofindhold, biodiversitet og frugtbarhed i jord dyrket efter principperne i Conservation Agriculture sammenlignet med konventionelt dyrket jord. Videnskab.dk har været på kombineret markvandring og konference på Knudstrupgård med 150 deltagere, primært landmænd. Ifølge journalist Anne Ringgaard fyldte biodiversitet dog ikke ret meget i de fremmødte landmænds samtaler. De fleste af de landmænd, der var mødt op, var mere optaget af markernes udbytte.

I øvrigt blev der holdt høring på Christiansborg 24. april 2019 om emnet under overskriften: *Landbrug uden plov og harve*.

⑦ [I et notat fra DOF](#), fremgår det bl.a. at der nu efter den seneste revision af den danske rødliste, der udkom i januar i år, figurerer intet mindre end 32 fuglearter, der er levestedskategoriseret som eng- og agerlandsfugle, på listen. Næsten halvdelen af dem (14) er nytilkomne siden den seneste revision for blot 10 år siden, hvilket bevidner, at der er akut behov for også en indsats i det åbne land. Blandt de nytilkomne er før så almindelige og udbredte arter som Agerhøne, Vibe, rødben, Hættemåge, Gøg, Sanglærke, Stenpikker, Stær, Bomlærke og Gulspurv, der alle vil nyde godt af usprøjtede, ugødede og uomlagte enge, ligesom gamle rødlistekendinge som Engsnarre, Hvid Stork, Sortterne og Hedehøg samt Slør- og Kirkeugle vil det. Også de sjældne og truede og derfor rødlistede strandensarter Engryle, Brushane og Stor Kobbersneppe, der i dag kun findes på få, velafgræssede, ugødede, usprøjtede og uomlagte strandenge, vil nyde godt af at få udvidet deres potentielle yngleområder. I det hele taget vil landbrugslandets fugle, hvis bestandsindeks ifølge DOF's årlige punkt-tællinger er faldet med henved 50 % over de seneste 45 år (ligesom tilfældet er det i de øvrige Nordvesteuropæiske lande med højtintensivt landbrug, se side 32), nyde godt af enhver form for ekstensivering af landbrugsdriften – som f.eks. stop for netop sprøjtning, gødskning og omlægning af enge. Den internationale, videnskabelige litteratur er enig om, at den væsentligste årsag til bestandsnedgangene i det åbne lands fuglebestande skal findes i intensiveringen af landbrugsdriften.

Og hermed er så Vibens placering på Danmarks rødliste nævnt nogle gange. Det omtales i næste afsnit, men indplaceringen fra 2020 kan også blive en vital nyhed fra Vibeværnsfronten, hvis de 96 kommuner mener det alvorligt, at artsbeskyttelse af truede dyr og planter er et kommunalt anliggende. I så fald må indsatsen styrkes, da langt flere arter er kategoriseret som truede blot i løbet af de seneste 10 år, der er gået siden forrige rødliste i 2010.

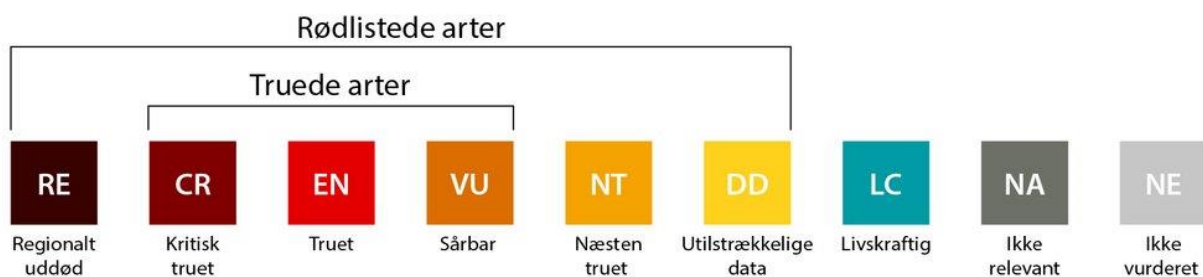
Viben er nu kommet på Danmarks Rødliste over truede arter

I januar i år kom en opdatering af [Den danske Rødliste](#). Med en indplacering som sårbar (VU) kom Viben for første gang med på rødlisten herhjemme.

Der har i flere år været rødlisteplaceringer for arten rundt omkring os, både på den globale og på den europæiske. Nu følger Danmark så endelig trop. Begrundelsen er den triste objektive kendsgerning:

Vibe (VU)

Viben er blevet kategoriseret som sårbar (VU), idet tilbagegangen i ynglebestanden er vurderet til mere end 30 pct. "Tilbagegangen er pågået/pågår over en tidsramme på 10 år eller 3 generationer, som strækker sig over både umiddelbar fortid og nær fremtid. Arten er i hastig tilbagegang"

Sådan er rødlistesystemet opbygget.

Rødlisten giver en oversigt over plante- og dyrearter, som er sjældne og i fare for at forsvinde eller som allerede er forsvundet. I den danske rødliste bliver alle arter, også de almindelige, bedømt.

Det sker ud fra standardiserede kriterier udarbejdet af International Union for Conservation of Nature (IUCN). Den danske rødliste bliver udarbejdet af DCE, Nationalt Center for Miljø og Energi. **Ud af 202 ynglefuglearter i Danmark er nu i alt 118 rødlistede**, så generelt må det siges, at det står skidt til for de danske ynglefugle. I rødlisten konkluderer DCE, at de rødlistede ynglefuglearter først og fremmest er truet af forringelser og tab af levesteder. Intensivt landbrug, dræning, forurening med næringsstoffer og brug af pesticider er blandt væsentlige årsager til tilbagegang for en lang række arter.

I rødlisten kan man således gå ind og få syn for sagen. Vælger man overordnet levested *agerland* og her igen *lever i* og igen *mark i omdrift* vil der blot dukke 9 fuglearter op. Det er fugle, der gennem de seneste århundreder har fundet egnede levesteder på markerne i agerlandet. De har fået det så skidt, at 8 ud af de 9 arter nu er rødlistet som enten moderat truede, sårbare eller næsten-truede. For 10 år siden var tallet 1 ud af de 9. Altså fugle, som vi alle for blot få generationer siden anså for helt selvfølgelige, som mange er opvokset med, og som for manges vedkommende udgør vores natur- og kulturelle tankegods. Kort sagt: Hverdagsnaturen med dens indhold af folkekære arter er ved at forsvinde for de mange.

Det er de barske realiteter, efter at Aarhus Universitet den 15. januar i år offentliggjorde den revision af rødlisten, som finder sted hvert 10. år.

Blandt de nyttilkomne arter med denne lidet flatterende status finder vi bl.a. Agerhøne, Vibe og Sanglærke som de måske bedst kendte og mest fremtrædende, men også arter som Bomlærke og Gulspurv er at finde her. Enhver indsats, der kan være med til at bringe disse ikoniske arter på fode igen, er kærkommen.

De danske Viber flyver en usikker fremtid i møde. Foto: Gunnar Knudsen.

En indplacering kan på sigt forhåbentlig medføre, at der træffes skridt henimod en styrket beskyttelsesindsats. Sagens alvor må gå op for myndighederne og fremfor alt for landbruget, som er enerådende over forvaltningen på langt den overvejende del af disse arters udbredelse her i landet. For Viben og de 21 andre fugle, der er i skemaet nedenfor er karakteriseret som "landbrugsfugle".

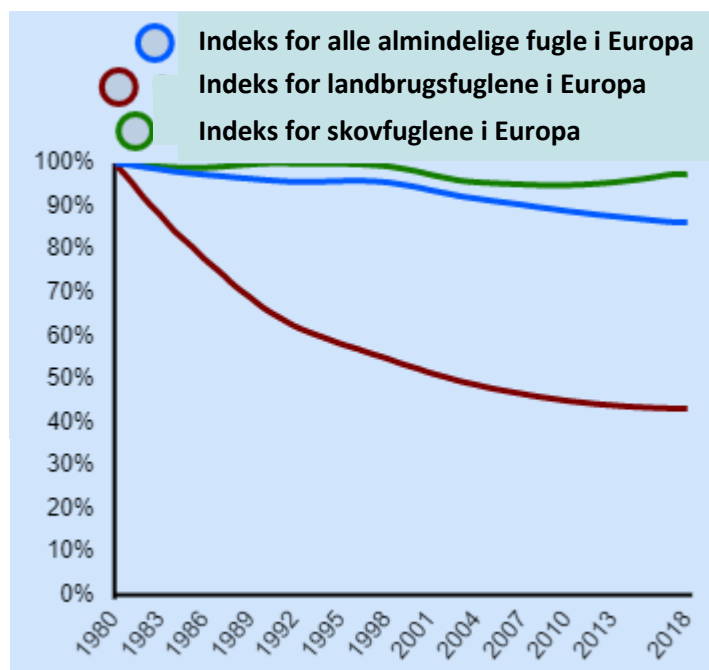
Landbrugsfuglene

Art	2019	2010
Tårnfalk	LC	LC
Agerhøne	VU	LC
Vibe	VU	LC
Dobbeltbekkasin	LC	LC
Sanglærke	NT	LC
Landsvale	LC	LC
Engpiber	LC	LC
Gul Vipstjert	LC	LC
Hvid Vipstjert	LC	LC
Bynkefugl	LC	LC
Stenpikker	VU	LC
Sjagger	LC	LC
Gærdesanger	LC	LC
Tornsanger	LC	LC
Rødrygget Tornskade	LC	LC
Råge	LC	LC
Krage	LC	LC
Skovspurv	LC	LC
Stillits	LC	LC
Tornirisk	LC	LC
Gulspurv	VU	LC
Bomlærke	NT	LC
Antal på rødlisten	6	0

Indplaceringen af de 22 danske arter fra PECBMS-listen over landbrugsfugle på den danske røde liste.

De seneste data for de almindelige europæiske fugle viser en kontinuerlig tilbagegang for landbrugsfuglene **rød kurve**, mens skovfuglene **grøn kurve** viser mere eller mindre stabilitet over de seneste 10 år. Kilde: EBCC/BirdLife/RSPB/CSO

Viben er i PECBMS', Pan-European Common Bird Monitoring Scheme, klassificeringssystem som forventeligt at finde under kategorien landbrugsfugle. Dem er der i Danmark 22 arter af. Og i skemaet til venstre ses, at Vibens rødlistepacering nu deles af 5 andre af disse "landbrugsarter", Grebet er således generelt blevet strammet om landbrugslandets fugle, så de på blot 10 år er gået fra ren ubekymrethed (LC = Less Concern) til dagens rødlistepacering. Det er alarmerende! Bestandsindeks for landbrugsfuglene er ifølge DOF's årlige punkttællinger faldet med 47 % over de seneste 45 år. Det samme er sket i de øvrige Nordvesteuropæiske lande med højintensivt landbrug. PECBMS har som formål at udarbejde indikatorer for karakteristiske fuglearter, det være sig de almindelige fugle, skovfugle og fugle i landbrugslandet (39 arter). Disse indikatorer indgår i EU's såkaldte strukturelle indikator "Population Trends of Farmland Birds", som er et af EU's få direkte mål for den biologiske mangfoldighed. Indikatoren opdateres årligt. For Danmarks vedkommende, er artsantallet som det ses, mindre end de 39 arter, da en række arter enten slet ikke findes i Danmark, eller er for fåtallige til at lave indeks for. Således indgår herhjemme i kategorien agerlandsfugle (landbrugsfugle) de 22 arter fra skemaet til venstre.

Disse 22 arter har jeg samlet i boksen herunder og samtidig har jeg angivet tendensen siden arten indgik i indikatoren (for de flestes vedkommende siden 1976). Der er angivet en tendens både på det lange sigt fra 1976-2019 og på det korte sigt fra 2010-2019.

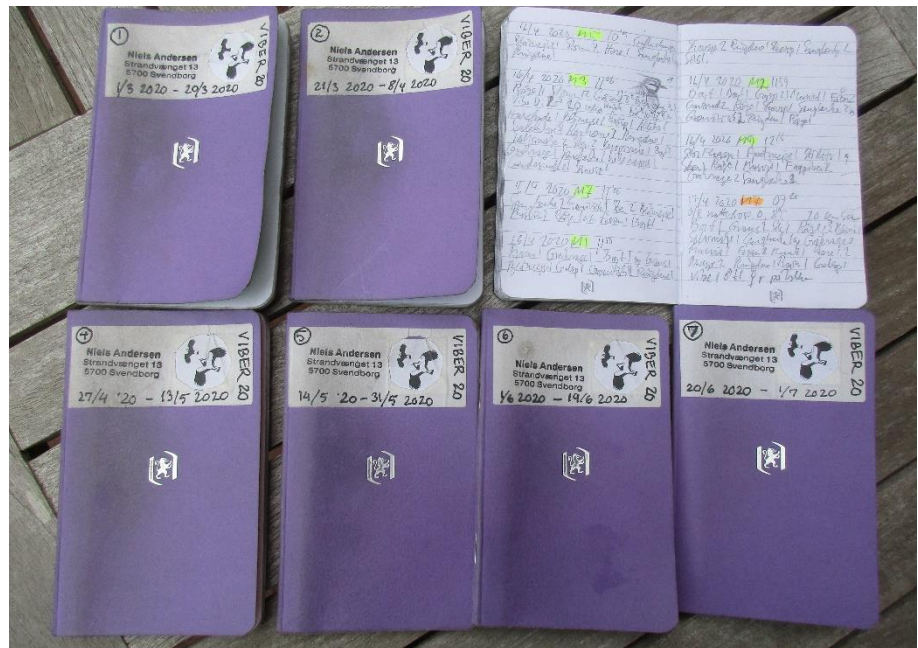
Indikatorarter for landbrugsland (Danmark = 22 arter) Tendenser vist for 1976-2019 og 2010-2019:

Tårnfalk ●●, Agerhøne ▼▼, Vibe ▼▼, Dobbeltbekkasin ▼?, Sanglærke ▼▼, Landsvale ●▼, Engpiber ▼●, Gul Vipstjert ▼▲ Hvid Vipstjert ▲▼, Bynkefugl ▲●, Stenpikker ▼▼, Sjagger ▼?, Gærdesanger ▼▲, Tornsanger ▲▼, Rødrygget Tornskade ▼●, Råge ▲●, Krage ●▼, Skovspurv ▲▼, Stillits ▲●, Tornirisk ▼●, Gulspurv ▼▼ og Bomlærke ▼▼.

Landbrugslandets 22 fuglearter med langsigtet, henholdsvis kortsigtet tendens angivet.

Generelt betragtes landbrugslandet –ofte med rette- som værende meget lidt artsmangfoldigt. Alligevel viser mine grundige og vedholdende observationer gennem månederne marts til og med juni hvert år et samlet antal fuglearter omkring eller over 100, sikkert fattigt i forhold til mange andre naturtyper. I alt har omkring 140 arter gennem årene fundet vej til mine notesbøger. I hvert af årene har jeg noteret alle fuglearter i, ved eller over de enkelte markblokke. Der er stor forskel på hvor artsrige de enkelte markblokke er. Det afhænger i høj grad af, hvor mange småbiotoper, der er til stede. Selve markfladen, altså den dyrkede jord, rummer kun enkelte arter, der kan tilpasse sig de omskiftelige forhold gennem ynglesæsonen, hvor drift med maskiner, afgrødevækst og udyndet fødegrundlag i monokulturen udgør nogle af udfordringerne. De er igen forskellige alt efter hvilken afgrøde der er på marken,

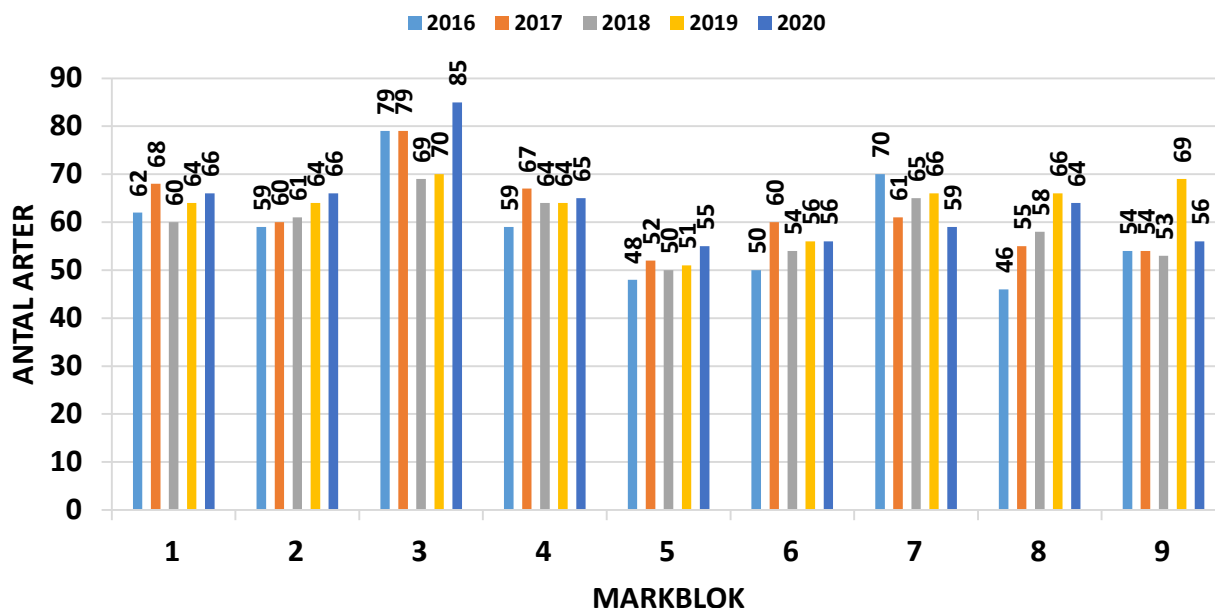
om det er flerårige frøgræsser eller enårige kornsorter, om det er raps eller frøspinat eller noget helt femte. Småbiotoperne udgør derfor -i hvert fald i teorien- det lidt mere stabile islæt i de omskiftelige forhold, der hersker på selve marken. Levende hegn, våde lavninger, § 3 natur, rabatter langs markveje, solitære træer og smålunde, stendiger og markrande. Alle sammen er de med til gennem deres alder alene at udgøre en stabiliserende faktor, der afgør, om fuglelivet kan finde fodfæste. Desværre sker der også her en fattiggørelse, idet også disse arealmæssigt ubetydelige oaser i landbrugslandet er under pres. Jeg har oplevet, at forholdene for fuglene for hvert år er blevet stadig ringere, at grebet om landskabet bliver stadig hårdere og mere arrogant overfor det vilde plante-, fugle- og dyreliv. Det ses af indikatorarternes tilbagegang. Af de 22 landbrugsfugle, har kun 6, fx kragefuglene vist stigende bestande over de seneste 4-5 årtier, mens 16 har udvist bestandsnedgange, de fleste endda af betydelig omfang.

De syv notesbøger, der blev resultatet af årets feltaktivitet.

De syv notesbøger, der blev resultatet af årets feltaktivitet.

ANTAL ARTER I MARKBLOKKENE 2016-2020

Dette diagram viser antallet af fuglearter observeret på mine daglige ture i månederne marts til og med juni gennem de seneste 5 år. 2020-højdespringeren findes i M 3, mens sidste års hop foregik i M 9. Det handler om vand i landskabet og om småbiotopernes forekomst og tilstand. Ikke om markblokkens størrelse.

Det er i øvrigt en generel tendens, at udviklingen for landbrugsfugle i tilbagegang er langt tydeligere i bestandsstørrelsen, end i udbredelsen. Bestandene af de nedgangsberørte arter tyndes simpelthen ud. Jeg lavede i 2017 en beregning, som viste, at vi siden midten af 1970'erne havde mistet knap 3 millioner fugle i landbrugslandet. Beregningen skete med de dengang aktuelle indekstal fra punktællingsprogrammet og bestandsopgørelserne havde rod i [bestandsindberetningen](#) til EU, den såkaldte artikel 12-rapportering til Fuglebeskyttelsesdirektivet. Disse tal regulerede jeg tilbage til 1976, hvor indekset blev sat til 100. Siden er der kommet opdaterede tal for [bestandene](#), ligesom indekstallet hvert år bliver justeret. Jeg har lavet en ny beregning efter samme læst, men med de seneste indekstal og bestandsopgørelser. Nu ser tallet snarere ud til at være, at **over 5 millioner fugle er forsvundet fra landbrugslandet over de seneste 45 år**. For nærmere detaljer, se evt. appendix I side 44.

Viben er blot en af de 16 fuglearter i tilbagegang, og hvis jeg kun havde øje for enkeltarters vilkår, kunne mine tal ikke have den tyngde, som de 10 års undersøgelser i landbrugslandet har i forhold til at opregne de stadige forringelser for naturen derude. Med 2020 som eneste undtagelse, har både antallet af de iagttagede fugle og observationer været nedadgående. Kort sagt, der er blevet længere mellem fuglene.

Mit store materiale giver dog også mulighed for mange overraskende tendenser. *Få måger, mange gæs*, hed det i sidste års rapport. I år kunne det lyde: *Få gæs, mange måger*. To fuglegrupper, der i mit område ellers over de seneste 5 år forekommer i næsten lige store antal. Men se lige, hvordan de indbydes tal ændrer sig i de enkel-

Art	2020	2019	2018	2017	2016	I alt
Hættemåge	2159	1471	1767	3745	7949	17091
Stormmåge	3768	1580	1497	3646	2887	13378
Sølvmåge	1503	764	567	1185	1042	5261
Måger i alt	7430	3815	3831	8576	11878	35730
Grågås	1634	2349	5718	2983	4249	15299
Bramgås	915	3452	6206	2060	3479	15197
Blisgås	125	165	228	2550	741	3684
Gæs i alt	2674	5966	12152	7593	8469	36854

te år. Husk på, at indsatsen, der ligger til grund for tallene stort set er identisk fra år til år. Begge fuglegrupper er tydelige i landskabet og lette at registrere.

Eller se, hvordan det indbyrdes forhold mellem Skovspurv og Gråspurv over

Art	2020	%	2019	%	2018	%	2017	%	2016	%	I alt
Skovspurv	1574	40	1572	36	1170	41	1216	50	1482	58	7014
Gråspurv	2323	60	2795	64	1658	59	1223	50	1057	42	9037
Spurve i alt	3897		4367		2828		2439		2539		16051

de seneste 5 år er tippet til Gråspurvens fordel. Jeg bruger meget tid på mine ture i at talsætte disse to nærbeslægtede arter, der forekommer de samme steder og ofte i blandet tilstedeværelse.

To andre dobbeltarter, nemlig Landsvale og Bysvale, viser til gengæld et mere ensartet billede, hvad angår det indbyrdes styrkeforhold.

Art	2020	%	2019	%	2018	%	2017	%	2016	%	I alt
Landsvale	1010	67	935	62	970	60	960	63	854	65	4729
Bysvale	500	33	580	38	637	40	558	37	468	35	2743
Svaler i alt	1510		1515		1607		1518		1322		7472

Stormmågen skulle blive 2020's talrigeste fugl med mere end 3700 individer iagttaget over de fire forårs-måneder marts til og med juni. Billedet her er dog fra september, men det ses, at landbrugslandet har stor betydning for mågerne, selvom de ikke yngler der.

Mine iagttagelser er som nævnt foretaget i, **ved og over markblokkene**, for det meste fra de 35 punkter (se kortet side 8), der giver de bedst opnåelige indkig til markerne. Alle tal stammer fra perioden fra 1. marts til og med 30. juni. Jeg registrerer også fire arter af pattedyr: dels landbrugsarterne Hare og Rådyr, dels prædatorerne Ræv og Kat. Årets samlede antal fugle var på **40.969** fugle, en stigning fra sidste års **37.422** fugle. I skemaet er landbrugsfuglene markeret med fed og kursiv, pattedyrene er vist til sidst.

	2020	2019	2018	2017	2016
I alt antal	40969	37422	40840	42569	49883
Antal pr dag	347	325	355	373	437
Art					
Stormmåge	3768	1580	1497	3646	2887
Råge	2512	4746	4784	4533	4118
Gråspurv	2323	2795	1658	1223	1057
Sanglærke	2306	2136	1630	1594	1756
Hættemåge	2159	1471	1767	3745	7949
Sjagger	1911	620	628	1	222
Grågås	1634	2349	5718	2983	4249
Skovspurv	1574	1572	1170	1216	1482
Stær	1515	634	702	990	1774
Sølvmåge	1503	764	567	1185	1042
Ringdue	1409	1716	1770	3192	1933
Gråkrage	1252	980	972	1013	861
Gråand	1209	511	533	449	1036
Hjejle	1142	166	14	1	1
Bogfinke	1098	994	812	820	619
Solsort	1040	1133	1183	1137	865
Allike	1040	1247	762	1333	1276
Landsvale	1010	935	970	960	854
Bramgås	915	3452	6206	2060	3479
Blishøne	899	263	191	192	999
Vibe	896	276	721	870	1862
Bysvale	500	580	637	558	468
Munk	466	453	410	356	283
Fasan	443	328	192	401	477
Gulspurv	425	418	336	501	617
Musvit	415	291	413	400	358
Tornsanger	373	451	504	595	498
Grønirisk	336	399	387	413	332
Hvid Vipstjert	305	356	251	295	356
Gærdesmutte	302	133	112	146	345
Blåmejse	275	187	198	139	239
Gransanger	259	293	126	227	303
Tornirisk	244	284	143	192	80
Husskade	225	220	267	280	250
Krikand	194	28	30	52	569
Engpiber	189	237	135	149	142
L Lappedykker	177	7	34	64	190
Gærdesanger	177	173	128	83	153
Sangdrossel	134	250	136	153	80

Gravand	130	65	121	146	153
Blisgås	125	165	228	2550	741
Knopsvane	124	14	58	11	150
Stillits	104	100	129	100	60
Rørhøne	102	71		27	26
Vindrossel	95	11	48		166
Musvåge	89	88	71	86	67
Rødstjert	88	152	125	122	95
Skeand	80			4	2
Ravn	80	86	9	18	9
Spætmejse	73	60	35	7	27
Canadagås	63	150		70	350
Stor Flagspætte	54	24	76	49	56
Fiskehejre	51	40	41	52	54
Svaleklire	47	4	8	9	9
Knarand	46				
Grønspætte	46	22	1	32	1
Jernspurv	46	41	43	36	99
Havesanger	43	53	60	69	25
Stenpikker	39	15	8	16	7
Gulbug	38	45	54	41	25
Sortkrage	35	21	8	7	14
Troldand	33	1	3	5	322
Skarv	30	29	59	69	25
Rødhals	29	27	13	20	53
Mursejler	26	87	258	133	53
Rørhøg	25	43	15	25	65
Halemejse	24		2	3	2
Lille Præstekrave	20	6		2	5
Løvsanger	18	42	24	24	47
Husrødstjert	17	27	34	42	27
Sumpmejse	14	7	13	19	9
Tårnfalk	13	15	27	24	7
Strandskade	13	6	12	13	14
Huldue	12	14	1	1	1
Dompap	12	34	27	25	11
Tinksmed	11	25			3
Kærsanger	11	2	29	21	22
Taffeland	10		2		77
Hvidklire	9	9		4	
Spurvehøg	8	10	7	2	12
Skovskade	8	11	3	6	5
Havørn	7	11	4	6	5

Gøg	6	3	6	4	35
Digesvale	6	3			18
Rød Glente	5	12	2	1	8
Dobbeltbekkasin	5	3	1	1	41
K. Træløber	5				3
Pibeand	4				2
Svartbag	4	2	3	4	7
Rørspurv	3	10		2	8
Hvøpsevåge	2			5	2
Trane	2				
Tyrkerdue	2	1	2	1	4
Ringdrossel	2	1		1	1
Lille Gråsisken	2		2		
Blå Kærhøg	1				2
Fiskeørn	1	1			

Engsnarre	1				
Brushane	1				1
Småspove	1				
Sildemåge	1	2	2	6	7
Nattergal	1	3		2	1
Bynkefugl	1	1	3		3
Stor Tornskade	1				
Agerhøne					19
Gul Vipstjert		1			
R. Tornskade			1		
Hare	274	197	232	329	520
Rådyr	90	20	68	95	33
Kat	46	33	23	38	24
Ræv		1	5	10	1

Ud over disse har jeg i de foregående år set følgende fuglearter i, over eller ved de 9 markblokke: Gråstrubet Lappedykker, Sangsvane, Knortegås, Atlingand, Duehøg, Dværgfalk, Vandrefalk, Vagtel, Hedehøg, Stor Præstekrave, Temmincksryle, Storspove, Rødben, Sortklire, Mudderklire, Fjordterne, Skovhornugle, Mosehornugle, Rødrygget Svale, Misteldrossel, Sivsanger, Rørsanger, Topmejse, Fyrremejse, Sortmejse, **Rødrygget Tornskade**, Grå Fluesnapper, Fuglekonge, Kvækerfinke, Grønsisken og Kernebider, i alt 139 fuglearter.

2 ud af 3 Tornirisker er forsvundet siden 1976. I rapsens skulper er ellers gemt en god føde-ressource, men den er kun tilgængelig i en kort periode. Dog efter høst kan rapsfrø være tilgængelige indtil marken pløjes for at give plads til næste års afgrøde. Foto: Ian Heilmann.

Observationerne udviser ikke så store udsving som antallet af fugle, men et mere retvisende billede af arternes udbredelse i landbrugslandet. Årets samlede antal af observationer blev på **13.277**, mens det sidste år var **11.935**. I skemaet er landbrugsfuglene markeret med fed og kursiv, de firbenede dyr vist til sidst.

	2020	2019	2018	2017	2016
I alt antal	13277	11935	11208	12828	12623
Antal pr dag	113	103	85	99	97
Antal arter	108	108	97	102	114
Art					
<i>Sanglærke</i>	904	820	655	766	768
Bogfinke	778	689	593	632	484
Ringdue	709	680	707	777	746
Solsort	636	669	686	686	564
<i>Gråkrage</i>	630	524	503	481	481
<i>Skovspurv</i>	535	532	418	453	496
Gråspurv	483	491	421	441	299
<i>Råge</i>	469	702	701	843	669
Munk	410	378	369	320	252
<i>Gulspurv</i>	369	327	295	425	496
<i>Landsvale</i>	356	357	336	318	292
Stormmåge	336	183	248	371	260
Fasan	335	285	166	313	356
Musvit	315	238	308	313	276
<i>Tornsanger</i>	313	346	370	372	355
Allike	308	249	226	320	280
Gærdesmutte	289	130	109	145	319
Sølvmåge	276	251	150	244	258
Grønirisk	271	319	260	289	265
Grågås	265	223	278	272	306
Gransanger	245	281	125	213	290
Gråand	228	168	202	235	288
Stær	225	156	167	264	203
Blåmejse	216	138	143	113	189
<i>Hvid Vipstjert</i>	214	224	177	212	203
Blishøne	201	162	134	145	200
<i>Vibe</i>	199	75	159	268	333
Hættemåge	192	113	155	349	289
Husskade	189	168	160	218	179
<i>Gærdesanger</i>	168	166	119	81	149
<i>Engpiber</i>	141	160	104	120	121
Bysvale	139	180	193	178	203
Sangdrossel	119	128	118	147	73
<i>Tornirisk</i>	90	100	59	80	37

L. Lappedykker	86	6	19	43	107
Rødstjert	82	145	115	119	93
Rørhøne	81	55		22	19
Musvåge	74	75	70	76	62
Spætmejse	68	49	34	7	23
<i>Stillits</i>	67	63	79	59	40
Gravand	65	43	74	59	93
Knopsvane	61	7	31	6	77
Ravn	55	36	8	16	8
Fiskehejre	50	33	37	49	51
St. Flagspætte	50	23	71	48	50
Jernspurv	46	39	43	36	97
<i>Sjagger</i>	46	15	50	1	9
Grønspætte	43	22	1	32	1
Havesanger	43	53	60	68	25
Krikand	39	10	7	23	62
Gulbug	38	42	51	41	25
<i>Sortkrage</i>	35	19	8	7	14
Skeand	33			1	2
Rødhals	29	26	13	20	52
Knarand	26			14	37
Svaleklire	26	4	6	9	6
<i>Stenpikker</i>	25	8	6	12	6
Rørhøg	24	40	15	24	49
Skarv	22	22	43	28	22
Løvsanger	18	42	24	24	47
Husrødstjert	16	26	31	33	25
Troldand	15	1	2	3	86
Lille Præstekrave	15	6		1	4
Halemejse	14		2	2	2
<i>Tårnfalk</i>	13	15	27	24	7
Sumpmejse	12	7	13	18	9
Mursejler	11	31	47	27	15
Kærsanger	11	1	26	19	19
Huldue	10	10	1	1	1
Strandskade	9	5	12	7	12
Dompap	9	25	18	15	7
Spurvehøg	8	10	7	2	12
Vindrossel	8	5	6		3

Havørn	7	9	4	4	5
Hvidklire	7	8		4	
Tinksmed	7	8			3
Gøg	6	3	8	4	33
Bramgås	5	13	28	20	15
Taffeland	5		1		32
Rød Glente	5	12	2	1	8
Skovskade	5	7	3	3	4
Dobbeltbekkasin	4	3	1	1	12
Svartbag	4	2	3	4	4
Digesvale	4	3			5
K. Træløber	4				2
Canadagås	3	6		2	2
Hjejle	3	3	2	1	1
Rørspurv	3	8		2	8
Blisgås	2	6	15	32	15
Pibeand	2				2
Hvepsevåge	2			3	2
Ringdrossel	2	1		1	1
Blå Kærhøg	1				2
Fiskeørn	1	1			
Engsnarre	1				
Trane	1				
Brushane	1				1
Småspove	1				
Sildemåge	1	2	2	4	4
Tyrkerdue	1	1	2	1	4
Nattergal	1	3		2	1
Bynkefugl	1	1	3		3
Stor Tornskade	1				
Lille Gråsiken	1		1		
G. Lappedykker					6

Sangsvane		4	6	212	
Knortegås				1	
Atlingand				12	
Duehøg		1			1
Dværgfalk					1
Vandrefalk			1		
Agerhøne					10
Vagtel		2		2	
Temmincksyle		1			
Storspove		1	1		
Rødben					1
Sortklire					1
Mudderklire			1		
Fjordterne		1		1	
Skovhornugle				1	
Mosehornugle					1
Rødr. Svale		1			
Gul Vipstjert		1			
Misteldrossel			3		1
Sivsanger		3			
Rørsanger		12	2	1	2
Fyrremejse		1			
Topmejde				1	
Sortmejde				1	
Rødr. Tornskade			1		
Kvækerfinke		8	17	10	3
Grønsiken		1	21	14	12
Kernebider		1	1	1	
Hare	160	121	144	174	241
Rådyr	44	14	37	50	23
Kat	43	30	23	35	24
Ræv		1	5	10	1

Landbrugsfuglenes deroute ude i landskabet er ikke enestående for Danmark. Så meget desto vigtigere er det, at der bliver gjort noget, da landbruget optager 60 % af vores areal. I Tyskland, vores naboland mod syd, har NABU den 2. oktober 2020 skredet til handling og indgivet en klage til EU-kommissionen over håndteringen af fuglelivet i landbrugslandet med Agerhønen som repræsentant. En retssag truer, hvis Kommissionen finder klagen velargumenteret og berettiget og kan føre dom ved EU-domstolen for overtrædelse af fuglebeskyttelsesdirektivet og dermed hele traktaten. I Tyskland er Agerhønebestanden reduceret med 91 % i forhold til 1980. Tilsvarende er bestandsnedgangen i Danmark på 89 % siden 1976, altså to identiske problemstillinger, idet der i det 66 sider lange klageskrift argumenteres med landbrugsdriftens negative indflydelse på levevilkårene for den ikoniske art. Tidspunktet er godt valgt, idet oktober er skæringstidspunktet for vedtagelsen af den fælles landbrugspolitik i EU, den såkaldte CAP, som over de næste 7 år skal fordele mere end 2.200 milliarder kr. til de europæiske landmænd. Man ønsker, at

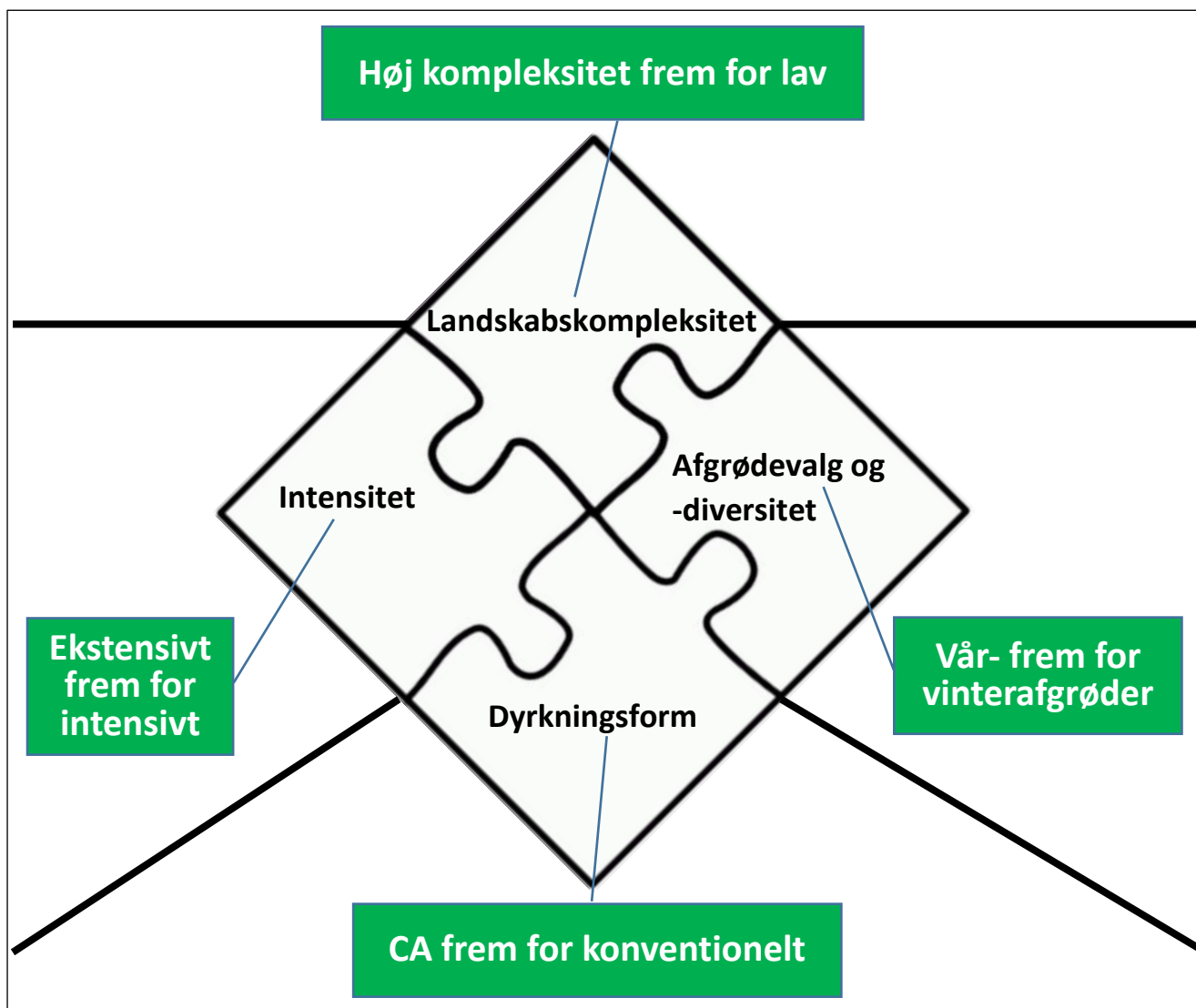
støtten kun kan udbetales, såfremt 10 % af landbrugsjorden holdes udenfor den almindelige drift. De 10 % skal tjene biodiversitetsformål til glæde for insekter og fugle.

4 vigtige faktorer, der påvirker alle landbrugslandets fugle.

Disse faktorer kan kun i begrænset omfang vikariere for hinanden, derimod griber de ind i hinanden.

De 4 faktorer kunne være i spil i forhold til CAP 2020, da alle påvirker forholdene ude på markerne i dag – og dermed landbrugets indtjening. Og i forhold til den bagvedliggende landskabskompleksitet, viser tysk forskning, at et område, hvor der er mindre end 17 % natur- eller seminaturindhold inden for en radius på 0,5 km, er at betragte som 'simpelt' ([Batáry et al. 2010](#)).

Øverst over det hele ligger **landskabets kompleksitet**, altså variationen med de mange småbiotopers tilstedeværelse. De tyske forskere har i en undersøgelse af, hvad der virker bedst for fuglene – levende hegn eller økologisk drift – målt sig frem til den konkrete faktor, som siger, at hvis indholdet af natur-elementer falder til under de nævnte 17 % indenfor en radius på ½ km, så påvirker det effekterne af de biodiversitetsfremmende tiltag på marken i negativ retning. Om de 17 % skal tages helt bogstaveligt, er nok tvivlsomt, men har man til hensigt at fremme biodiversiteten, så påvises det gang på gang, at landskabskompleksiteten spiller en helt afgørende rolle for naturindholdet, også helt ud på markfladerne. De 3 andre vigtige forhold forklares i korthed på næste side.

Stiliseret figur med de fire faktorer, der påvirker fuglenes trivsel i landbrugslandet. Efter Wejdling.

Intensiteten, hvormed en mark dyrkes betyder meget. Jo mere ro på markfladen, jo bedre og dermed større mulighed for ynglesucces for fuglelivet. Fødegrundlaget vil forbedres i form af smådyr, vilde planter og ukrudtsfrø, i naturen betyder "alderen" meget, altså det tidsrum tingene får lov at passe sig selv uden indgreb. Brak er bedst til at sikre et højt naturindhold, og påvirker også omgivelserne udenfor brakarealet positivt.

Afgrødevalget er afgørende, fx så foretrækker Viben og Sanglærken de forårssåede marker. Det har mine undersøgelser fra de seneste 10 år i landbrugslandet vist. Jeg har ikke erfaring med majs, men vårbyg og frøspinat har været de foretrukne afgrøder i mit område. Det er også vigtigt med et sædskifte, der kan tilgodese forskellige fuglearter og gerne med græsfolde til afgræsning af dyr.

Dyrkningsformen er vigtig. Ifølge [Miljøministeriet](#) har økologisk jordbrug en gavnlig effekt på natur og biodiversitet sammenlignet med konventionelt jordbrug. Økologisk jordbrug tillægges i gennemsnit 30 procent flere vilde plante- og dyrearter i de marknære biotoper. Conservation Agriculture, CA, synes som tidligere nævnt at være mere attraktiv for fuglene. Det er påvist ved en undersøgelse af Knudstrupgård ved Sorø, hvor 68 % af alle registrerede fugle foretrak CA-markerne fremfor konventionelle.

Vil man i øvrigt rundt om hele Vibens situation, har vi i DOF BirdLife udarbejdet et referencenotat med alle de [faglige referencer](#), der ligger til grund for anbefalingerne i den fælles folder med Landbrug & Fødevarer. Den findes på DOF's side [Sådan hjælper landmanden Viben](#).

Det skorter ikke med sikker viden og gode råd for at hjælpe Viben, standse tilbagegangen eller ligefrem styrke bestanden i landbrugslandet. Meget afhænger af landmandens holdning til småbiotoper og naturlige levesteder. Det, der ovenfor blev kaldt dyrkningsintensiteten. Det må derfor være på sin plads at slutte af med nogle tommelfingerregler om, hvordan Vibens, Sanglærkens og Agerhønsens krav til omgivelserne tilgodeses bedst muligt og udføres praktisk. Hvert Vibeland har sin egen version. Her bringes den danske udgave for arternes tilbagegang og forslag til, hvordan udviklingen vendes. Selvom hver art har sine særlige krav til omgivelserne, vil forbedringer ofte hjælpe flere arter.

5 vigtige faktorer til Vibens tilbagegang

1. Våde enge, fugtige lavninger drænes
2. Afgrødeprofilen er ændret, fra vår- til vinterafgrøder
3. Ødelæggelse af æg og unger under markarbejdet
4. Prædationen, både nat og dag
5. Fødegrundlaget forringes

6-punkts "lavpraktisk" opskrift til flere Viber på marken:

1. Lad vårafgrøder indgå i sædskiftet – gerne op ad enge eller græsmarker med dyr
2. Kør udenom rederne
3. Afmærk evt. rederne med "svajestokke"
4. Udfør forårets markarbejde i ét hug og undgå at tromle senere
5. Etabler både "Lærkepletter" og "Vibelavninger"
6. Sørg for kommunikation mellem traktorfører og driftsleder

Foto: Poul Brugs Rasmussen

Tak

Tak til alle fotografer for tilladelse til at bringe deres dejlige billeder: Jan Tandrup Petersen, Erik Thomsen, Erhardt Ecklon, Leif Bisschop-Larsen, Finn Skov, Poul Brugs Rasmussen, Gunnar Knudsen, Ian Heilmann, Gurli Nielsen og Eva Clemmensen.

Tak for supplerende optællingsmateriale til Ole Goldschmidt, Ole Thorup og Jens Christensen.

Tak til Vibeværterne Rickey Juul Nielsen (Juulsgård), Niels Morten Petersen og Karen Østergaard (Bakkekildegaard), Søren Axelsen (Lehnskov) samt Torben Larsen og Christian Ahlefeldt-Laurvig-Lehn (Hvidkilde).

Kilder og supplerende læsning:

Mine årlige Viberapporter gennem de foregående 9 år kan ses som supplerende læsning, idet hvert års afrapportering har fokuseret på forskellige emner.

Andersen, N. 2019. I Vibens tjeneste. Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2019.

https://www.doffyn.dk/images/nyheder/Fyns_fugle/rapporter/2019_I_Vibens_tjeneste.pdf

Andersen, N. 2018. Hver Vibe tæller. Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2018.

https://www.doffyn.dk/images/nyheder/Fyns_fugle/rapporter/2018_10_27_Vibeforar_i_landbrugslandet_opdatering_2018.pdf

Andersen, N. 2017. Vibetørke. Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2017. <https://pub.dof.dk/artikler/34/download/2017-vibetoerke-vibeforaar-i-landbrugslandet-opdatering-2017>

Andersen, N. 2016: Jo vådere, jo Vibere... Opdatering 2016 af Vibeforår i landbrugslandet.

<https://pub.dof.dk/artikler/35/download/2016-jo-vaadere-jo-vibere-opdatering-2016-af-vibeforaar-i-landbrugslandet>

Andersen, N. 2015: Et lille lys i mørket. Opdatering 2015 af Vibeforår i landbrugslandet.

<https://pub.dof.dk/rapporter/28/download/2015-et-lille-lys-i-moerket-opdatering-2015-paa-vibeforaar-i-landbrugslandet>

Andersen, N. 2014: Vibe-alarm! Webpublikation, tilgængelig her på DOF-Fyns hjemmeside.

https://www.doffyn.dk/images/nyheder/Fyns_fugle/rapporter/2014_Vibealarm_Opdatering_2014_af_Vibeforr_i_landbrugslandet.pdf

Andersen, N. 2013: Vibeforår i landbrugslandet. Opdatering 2013.

<http://www.sydfynsnatur.dk/downloads/vibefor%C3%A5r2013.pdf>

Andersen, N. 2012: Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2012. <https://docplayer.dk/17836759-Vibeforaar-i-landbrugslandet-opdatering-2012-indhold.html>

Andersen, N. 2011: Vibeforår i landbrugslandet. <http://www.sydfynsnatur.dk/downloads/vibeprojekt2011.pdf>

Andersen, N. 2012: Vibeforår i landbrugslandet. Pandion 11.05.2012. <http://pandion.dof.dk/artikel/vibefor%C3%A5r-i-landbrugslandet-0>

Péter Batáry, András Báldi, David Kleijn and Teja Tschardt: Landscape-moderated biodiversity effects of agri-environmental management: a meta-analysis. 2010

<https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rspb.2010.1923>

Batáry, P., Matthiesen, T. and Tschardt, T. (2010) Landscape-moderated importance of hedges in conserving farmland bird diversity of organic vs. conventional croplands and grasslands. Biological Conservation No 143 (9), 2020-2027.

Mark Desholm: Notat om faktorer der påvirker vibens tilstedeværelse som ynglefugl i agerlandet. Internt DOF notat. 2017

Giv landbrugets forårsbebuder en hånd, Landbrugsavisen den 29. februar.

<https://landbrugsavisen.dk/avis/giv-landbrugets-for%C3%A5rsbebuder-en-h%C3%A5nd>

Hallmann, C. A. et al. More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. 2017. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0185809>

Insekters tilbagegang. DCE. Videnskabelig rapport nr. 388. 2020. <https://dce2.au.dk/pub/SR388.pdf>

Jens Christensen: Den bornholmske Vibebestand 2020. Gaddisjin 2020. http://www.dof-bornholm.dk/wp-content/uploads/2020/09/den_bornholmske_vibebestand_2020.pdf

Danmarks landbrugsareal er stort internationalt set. Nyt fra Danmarks Statistik 16. juli 2020 - Nr. 279 <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=30807>

Fredshavn, J.R., Holm, T.E., Sterup, J., Pedersen, C.L., Nielsen, R.D., Clausen, P., Eskildsen, D.P. & Flensted, K.N. 2019. Størrelse og udvikling af fuglebestande i Danmark – 2019. Artikel 12-rapportering til Fuglebeskyttelsesdirektivet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 46 s. – Videnskabelig rapport nr. 363. <http://dce2.au.dk/pub/SR363.pdf>

Massiv interesse for økologi hos landmænd. Nyhedsbrev fra Miljø- & Fødevareministeriet den 13. juni 2018. <https://mfvm.dk/nyheder/nyhed/nyhed/massiv-interesse-for-oekologi-hos-landmaend/>

Ynglefuglene i danske småbiotoper. Hans Meltofte, Michael B. Grell, Peer L. Lindballe og Timme Nyegaard. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 103 (2009): 11-21. <https://pub.dof.dk/artikler/145/download/doft-103-2009-11-21-ynglefuglene-i-danske-smaabiotoper-hans-meltofte-michael-b-grell-peer-l-lindballe-og-timme-nyegaard>

Miljø og Fødevareministeriet, Miljøstyrelsen 2019: Bekæmpelsesmiddelstatistik 2017. <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2019/03/978-87-7038-053-9.pdf>

Momentum+ årgang 2019 nr. 4 <https://www.jaaktuelt.dk/momentum/2019/nr-4/conservation-agriculture-agerhoensene-og-de-andre-fugle/>

Ian Newton: Farming and Birds. New Naturalist. William Collins 2017.

Notat vedr. DOF's syn på effekter på naturindholdet i det åbne land af forbuddet mod sprøjtning, gødskning og omlægning af §3-arealer samt afledte effekter på græsningsøkonomien. https://www.dof.dk/images/nyheder/dokumenter/DOF-notat_om_regeringens_lovforslag_om_enge.pdf

Knud Nielsen m. fl.: Sønderjyllands Fugleliv. Fulica. 1986.

Pan-European Common Bird Monitoring Scheme **PECBMS is...**<https://pecbms.info/>

Jens Ljungmann Pedersen og Henrik Wejdling: **Conservation Agriculture, agerhønsene og de andre fugle.** <https://www.jaaktuelt.dk/momentum/2019/nr-4/conservation-agriculture-agerhoensene-og-de-andre-fugle/>

Bo Svenning Petersen. European Union Management Plan 2009-2011: Lapwing - Vanellus Vanellus <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aebe3c3e-4b33-4108-8fb9-95863f163169>

Pihl, S. & Fredshavn, J.R. 2015. Størrelse og udvikling af fuglebestande i Danmark. Artikel 12 rapportering til Fuglebeskyttelsesdirektivet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 44 s. -

Anne Ringgaard: Pløjefrit landbrug: Naturvenlig trend eller miljøsvineri? 06 januar 2020. Videnskab.dk <https://videnskab.dk/naturvidenskab/ploejefrit-landbrug-naturvenlig-trend-eller-miljoesvineri>

Hans Peter Strange og Jens Christensen: Optælling af bornholmske Viber foråret 1998. Gaddisjin, december 1998. 19. årgang nr. 4.

Ole Thorup og Karsten Laursen. Optællinger af ynglefugle i det danske Vadehav 2012.

https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Ynglefugle_Vadehavet.pdf

TV2 vejr: <https://vejr.tv2.dk/2020-04-17-danmark-ramt-af-vaerste-foraarstoerke-i-mindst-15-aar>

Top 10: Her er de mest dyrkede afgrøder i 2020. Landbrugsstyrelsen 10. juli 2020.

<https://lbst.dk/nyheder/nyhed/nyhed/top-10-her-er-de-mest-dyrkede-afgroeder-i-2020/>

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 176.

<http://dce2.au.dk/pub/SR176.pdf>

Henrik Wejding: DOF: Pløjefrit landbrug kan hjælpe truede fugle. Fagligt synspunkt. JA 11/2 2020.

<https://www.jaktuelt.dk/artikler/2020/dof-ploejefrit-landbrug-kan-hjaelpe-truede-fugle/>

Artikel i Landbrugsavisen af Torben Worsø, den 22. februar 2020. <https://landbrugsavisen.dk/avis/jeg-savner-lyden-af-viben-n%C3%A5r-jeg-st%C3%A5r-ud-af-traktoren>

Hvordan 3 mio blev til 5. (Appendix I)

Art	Indeksår	Par i 1976	Indeks 2019	Par i 2019	Mistede par	Vundne par
Tårnfalk	1976	2.650	68	1.800	850	
Agerhøne	1976	42.700	11	4.700	38.000	
Vibe	1976	65.400	26	17.000	48.400	
Dobbeltbekkasin	1983	4.000	37	1.500	2.500	
Sanglærke	1976	2.220.000	30	660.000	1.560.000	
Landsvale	1976	286.000	73	209.000	77.000	
Engpiber	1981	53.700	54	29.000	24.700	
Gul Vipstjert	1984	15.200	25	3.800	11.400	
Hvid Vipstjert	1976	54.000	259	136.000		82.000
Bynkefugl	1981	17.500	40	7.000	10.500	
Stenpikker	1984	3.000	46	1.400	1.600	
Sjagger	1982	2.100	38	800	1.300	
Gærdesanger	1976	287.000	62	178.000	109.000	
Tornsanger	1976	385.000	102	393.000		8.000
Rødr. Tornskade	1976	10.000	15	1.500	8.500	
Råge	1977	52.000	166	86.000		34.000
Gråkrage	1976	125.000	110	137.000		12.000
Skovspurv	1976	295.000	189	557.000		262.000
Stillits	1976	16.000	280	45.000		29.000
Tornirisk	1976	390.000	32	121.000	269.000	
Gulspurv	1976	1.122.000	27	303.000	819.000	
Bomlærke	1981	80.000	35	28.000	62.000	
Ialt		5.528.250		2.921.500	3.043.750	427.000
Fugle		11.056500		5.843.000	6.087.500	854.000
Par i % af 1976		100 %		53 %		
Mistet antal fugle					5.233.500	

I 2017 bragte jeg en oversigt over, hvordan vi har mistet knap 3 mio fugle i landbrugslandet siden 1976. Nu er der kommet nye tal fra 2019. Dels er Indeks justeret, dels er antallet af par i artikel 12-rapporteringen til Fuglebeskyttelsesdirektivet nye. Bruger jeg samme -måske uvidenskabelige- beregningsmetode som i 2017, lander tallet over **mistede fugle nu på godt 5½ millioner**. Landbrugsfuglene har hårdt brug for hjælp!

Vibeforåret i 2020. Appendix II

Vinteren 2019-20: Kalendervinteren 2019-2020 (december, januar og februar) blev den varmeste og næstvådeste vinter siden 1874. Under gennemsnitligt antal soltimer. Ingen skybrud men mange nedbørsdøgn. Meget få frost- og snedækkedøgn og ingen isdøgn. Fire blæsevejr på den danske Stormliste. Alle tre vintermåneder var meget varmere end deres tilhørende klimanormaler og tiårs-gennemsnit. Januar satte desuden ny varmere rekord. I gennemsnit faldt der ud over landet 280,3 millimeter nedbør i vinteren 2019-2020, hvilket er det næsthøjeste, siden de landsdækkende nedbørsmålinger i Danmark startede i 1874. Solen skinnede 15% og 18% under gennemsnittet for henholdsvis normalen eller tiårsgennemsnittet.

Parameter	Vinter 2019-2020	Normal 1961-1990	Tiårs-gennemsnit 2006-15
Temperatur	5,0 °C	0,5 °C	1,7 °C
Nedbør	280 mm	161 mm	186 mm
Soltimer	129 timer	155 timer	155 timer

Februar 2020: Vådeste og tredjevarmeste februar siden 1874. Lavt antal soltimer. Mange nedbørsdøgn men ingen skybrud. Meget få snedække-, ingen is- og kun få frostdøgn. Tre blæsevejr kom på den danske Stormliste.

Parameter	Februar 2020	Normal 1991-2020	Dekadegennemsnit 2011-20
Middeltemperatur	4,7°C	1,5 °C	1,8 °C
Nedbør	135 mm	50 mm	49 mm
Soltimer	50 timer	69 timer	71 timer

Måned	Vibeforår	Markdrift	Vejret
1-5 marts	Den 2. marts sås Viber i to marker. Territorialflugt allerede på førstedagen.	Der er rigtig mange vandfyldte lavninger. Rød Svingel kunstgødes.	Ustadigt vejr
5-10	Der er langt imellem Vibeagttagelserne.	Markarbejdet ligger stille. Lavninger-nes vand fordamper. Markveje udbedres.	Nattefrost og sol, men også regn
10-15	Ingen Viber på markjordene. Set i Åmosen	Markeringer i frøgræsmark. Markarbejdet ligger stille. Vinterkorn sprøjtes	Sol, regn og kuling
15-20	Ingen Viber på markerne.	Der er stadig vand i mange lavninger. Fra den 16 ses kunstgødningsspredere både på frøgræs og vinterkorn. Drænsarbejde.	Vekslende, overskyet og sol. 10°
20-25	Kun en Vibe set.	Pløjes, drænes. Kunstgødes. Der køres ajle ud på græs. Enkelte er begyndt på jordbearbejdning.	Højtryk, sol nattefrost
25-31	Enkelte fugle og kun spredte iagttagelser	Jordbearbejdning, harvning. Såning af vårbyg. Pløjning af grønjord. Gødskning.	Forårsvejr. Nattefrost.

Marts 2020 endte med en middeltemperatur på 4,4°C på landsplan. På trods af at måneden var lun, var den alligevel koldere end de tre foregående vintermåneder. Fyn var varmest med 4,8°C i gennemsnit. I gennemsnit ud over landet faldt der 36,8 millimeter nedbør i marts 2020. På trods af at måneden samlet set var tør, var der en del nedbørsdøgn i marts 2020, på landsplan i alt 14,0 døgn. Solen skinnede i gennemsnit ud over landet i marts i 182,0 timer. Det er den sjettesolrigeste marts, siden de landsdækkende soltimestmålinger startede i 1920.

Parameter	Marts 2020	Normal 1961-90	Dekadegennemsnit 2011-20
Middeltemperatur	4,4 °C	2,1 °C	3,3 °C
Nedbør	37 mm	46 mm	46 mm
Soltimer	182 timer	110 timer	131 timer

April 1-5	Spredte iagttagelser, kun enkeltpar. Ikke meget aktivitet. Rast.	Der arbejdes i markerne med pløjning, harvning, såning, tromling og stensamling	Køligt, langsomt varmere																
5-10	Kun et enkelt sted står der 3-4 Viber. Hele registret med redeskrab, vuggen, stråkast og territorialflugt.	Tromles. Der sås på Hvidkilde. Giftsprøjtning i M 7 på vintersæd.	Først varme, så sol og køligere vejr.																
10-15	Der er kun territoriefaste Viber et sted. Her er livlig aktivitet med forfølgende hanner og hele paletten af parringsspil og parring. Andetsteds kun enkeltiagttagelser.	Stilstand i markarbejdet. Vårbyggen spirer.	Solrigt og tørt.																
15-20	Vibesituationen bedres. Meget aktivitet med bortjagning, territorialflugt. Første hun ruger i M 3.	Der bringes gylle ud. Der sprøjtes på frøgræs.	Klart og solrigt. Tørt.																
20-25	Der er spredte forekomster nu. Årets hidtil største dag faldt den 20. Parring. Kan nu ses i op til tre marker. 4 ruger, ofte med en vogtende han.	Vårsåede afgrøder er spiret. Der udbringes gylle og der sprøjtes i vinterkorn og på frøafgrøder.	Vind fra øst, sol og lunt																
25-30	Visuel kontakt med 5+1 rugende viber. Roen sænker sig, og de rugende fugle kan findes i markerne med vårbyg. Der ses parringer.	Der sprøjtes og der kunstgødes. De sidste rester sås.	Det gode vejr afløses af ustadigt																
<p>April 2020: Fjerdesolrigeste april siden 1920. Lun og tør. Relativt få nedbørsdøgn og ingen skybrud. Normalt antal frost-, ingen snedække- eller isdøgn.</p> <p>April 2020 endte med en middeltemperatur på 7,7 °C på landsplan, hvilket er 0,5 °C over normalen på 7,2°C beregnet for perioden 1991-2020 og 0,3°C over tiårs-gennemsnittet på 7,4°C beregnet for perioden 2011-2020. Fyn var varmest med en gennemsnitstemperatur på 8,1 °C. Tørkeniveauet steg kraftigt i løbet af måneden og nåede d. 26. op på 9,9 (høj risiko for tørke). Tørkeindekset har, i de 15 år DMI har beregnet det, ikke tidligere har været så højt så tidligt på året. Der var relativt få nedbørsdøgn i april 2020, på landsplan i alt 8,7 døgn. Solen skinnede i gennemsnit ud over landet i april 2019 i 261 timer, hvilket er den 4. solrigeste april måned, DMI nogensinde har målt.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Parameter</th> <th>April 2020</th> <th>Normal 1991-2020</th> <th>Dekadegennemsnit 2011-2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Middeltemperatur</td> <td>7,7 °C</td> <td>7,2 °C</td> <td>7,4 °C</td> </tr> <tr> <td>Nedbør</td> <td>23 mm</td> <td>39 mm</td> <td>38 mm</td> </tr> <tr> <td>Soltimer</td> <td>261 timer</td> <td>188 timer</td> <td>210 timer</td> </tr> </tbody> </table>				Parameter	April 2020	Normal 1991-2020	Dekadegennemsnit 2011-2020	Middeltemperatur	7,7 °C	7,2 °C	7,4 °C	Nedbør	23 mm	39 mm	38 mm	Soltimer	261 timer	188 timer	210 timer
Parameter	April 2020	Normal 1991-2020	Dekadegennemsnit 2011-2020																
Middeltemperatur	7,7 °C	7,2 °C	7,4 °C																
Nedbør	23 mm	39 mm	38 mm																
Soltimer	261 timer	188 timer	210 timer																
Maj 1-5	Der er for det meste fred i territorierne. Der ruges, men enkelte steder er der stadig kamp om grænserne og rivalerne. Parring set.	Raps blomstrer.	Ustadigt med regn og sol, køligt																
5-10	De fleste Viber ruger nu. Ved tabt kuld, ses nye territoriale ritualer, sangflugt, redeskrab, stråkast og parringer. Reder afmærkes.	Der kunstgødes og der sprøjtes. Afgrøderne er i vækst.	Køligt, men ret stabilt højtryk.																
10-15	Der er stadig stridigheder om territorier, og hannerne skraber stadig reder ud, kaster med strå og vugger. Et par ses dele to reder, måske har hannen to hunner. De første unger klækkede den 14. maj. Der ses stadig parringer.	Der sprøjtes i marker med vårafgrøder. Og på frøgræs.	Køligt med byger, men også solrigt. Blæsende.																
15-20	Mange fugle ruger stadig, om end det snart er vanskeligt at se fuglene i den voksende vegetation. En han har både hun med unger og en rugende, parrer sig med den rugende fugl.	Der sprøjtes i markerne, og giftsprøjterne er overalt. Spinatmarken sprøjtes.	Ustadigt, men varmere																
20-25	Der ses tre kuld unger, som holder hver deres territorium til fødesøgning. Stadig parringsadfærd for hannerne med vuggen osv. Også selv parring.	Der færdes giftsprøjter overalt på landevejene. Raps er nu afblomstret. Første slæt er en realitet.	Ustadigt vejr																

	Vegetationen er nu så høj, 35 cm, at kun fugle på kendte positioner, kan genfindes.			
25-31	Viber jager Stære væk fra ungeområdet. Tre familier deler fødeterritoriet mellem sig. Stadig kampe om hun og territorium, kurtiseringsadfærd og kampe i luften og på jorden. Stadig parringer. Unger vokser.	Raps er afblomstret. Hveden blotter de første aks. Frøgræs (Rød svingel og Hundegræs) er skredet. Der sprøjtes vårbyg og frøgræs.	Stabilt vejr, efterhånden lidt varmere	
Maj 2019: Kølig, tør og relativt solrig. En del nedbørsdøgn og et enkelt skybrud. Ingen sommerdøgn. Regionen Fyn var varmest med 10,8°C i gennemsnit. Der var ingen sommerdøgn (hvor temperaturen når op over 25,0°C).				
	Parameter	Maj 2020	Normal 1991-2020	Dekadegennemsnit 2011-20
	Middeltemperatur	10,1 °C	11,4 °C	11,7 °C
	Nedbør	31 mm	47 mm	47 mm
	Soltimer	268 timer	237 timer	247 timer
Foråret (marts, april og maj) 2020. Rekordsolrigt siden 1920. Tørt og med gennemsnitlig temperatur. En del nedbørsdøgn, men kun et enkelt skybrud. Mange frostdøgn, ubetydeligt antal snedækkedøgn og ingen isdøgn. Et enkelt blæsevejr på den danske Stormliste. Marts blev meget varmere, april lidt varmere og maj koldere end deres tilhørende klimanormaler og tiårs-gennemsnit. I foråret 2020 var regionen Fyn varmest med 7,9°C i gennemsnit. Alle tre forårsmåned er meget tørrere end deres tilhørende klimanormaler og tiårs-gennemsnit. Solen skinnede i gennemsnit ud over landet i foråret 2020 i 710,3 timer, hvilket er ny rekord siden de landsdækkende soltimestmålinger startede i 1920. Alle tre forårsmåned fik en del mere sol end deres tilhørende klimanormaler og tiårsgennemsnit.				
	Parameter	Forår 2020	Normal 1991-2020	Dekadegennemsnit 2011-20
	Temperatur	7,4 °C	7,3 °C	7,6 °C
	Nedbør	91 mm	132 mm	128 mm
	Soltimer	710 timer	555timer	595 timer
Juni 1-5	Der ses stadig parringer, og par ses sammen, men også hver for sig. Kyllingerne vokser sig større og er meget mobile. Ny rede ruges.	Raps er forlængst afblomstret. Der radrenses i spinatmarkerne. Giftsprøjter overalt.	Varmedage	
5-10	Viber færdes enkeltvis, men nogle er fælles om unger. Der ses stadig parringer. Ungerne vokser til og er meget mobile. Efterhånden tynder det ud i de voksne, der ikke havde ynglesucces.	Vårbyggen er nu ved at skride og der laves en afgrødeopgørelse i hele området. Frøgræs dræer i disse dage.	Omskifteligt vejr, sol og byger	
10-15	De først klækkede unger er nu næsten så store som forældrefuglene.	Hveden er skredet. Vårbyggen skrider nu og derfor er tidspunktet 1-10 juni velegnet til afgrødeopgørelsen.	Ustadigt,	
15-20	Der ses stadig parring. Tre kuld i forskellig størrelse, men ellers står fuglene enkeltvis og der forsvares mod kragefugle. Første flokdannelse set	Der sprøjtes i vinterhveden. Der luges væselhale i rødsvingelmark.	Varmt, svag vind, så regn	
20-25	Ungerne er ved at være flyvefærdige og svære at skelne fra forældrene. Mange ser ud til at overleve. De voksne fugle ses ofte enkeltvis.	Rødsvingelmarkerne antager et rødligt/brunligt farveskær. Der slås partier i korn- og frøgræsmarker.	Varmt og fint vejr	
25-30	Ynglefuglene er stadig på plads på deres respektive ynglepladser. Det har generelt været en ret sen ynglesæson.	Rabatter langs markveje slås. Der er ingen vinterbygmarker i mit undersøgelsesområde. Græs og opvækst slås.	Ustabilt med sydlige vinde	
Juni 2020: Niendevarmeste juni siden 1874. Solrig, lidt over normal nedbørsmængde. En del nedbørsdøgn og skybrud. Relativt mange sommerdøgn, ubetydeligt antal tropedøgn. Landsdækkende varmebølger og lokale hede bølger.				
	Parameter	Juni 2020	Normal 1991-2020	Dekadenormal 2011-20
	Middeltemperatur	16,3 °C	14,5 °C	14,9 °C
	Nedbør	73 mm	64 mm	67 mm
	Soltimesum	263 timer	227 timer	236 timer